

รายงานวิจัย

โครงการ การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ ในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง

โดย

ร.ศ. สุวรรณภา ฤทธิโชติ
และคณะ

กันยายน 2549

รายงานวิจัย

โครงการ การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ ในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง

โดย

คณะผู้วิจัย

ร.ศ. สุวรรณมา ฐวโชติ
นาย ธีรพงษ์ ประสพเกียรติโกคา
น.ส. นลินี สาระกุล
นาง สุภาพร ตั้งธงทองกุล
น.ส. สรินทร โมฬีพันธ์

หน่วยงาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สำนักงานงานสหกรณ์จังหวัดอ่างทอง
สำนักงานงานสหกรณ์จังหวัดอ่างทอง
สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอ่างทอง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

คำนำ

รายงานผลการศึกษา “โครงการการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง” ฉบับนี้ เป็นการนำเสนอผลการปฏิบัติการวิจัยที่คณะผู้วิจัย ได้ดำเนินงานในช่วงเวลา 1 ปี (สิงหาคม 2548 - สิงหาคม 2549) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อศึกษาหารูปแบบและกระบวนการในการเชื่อมโยงสหกรณ์/กลุ่มองค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง

จากการศึกษาและดำเนินงานของคณะนักวิจัยที่ผ่านมา นั้น หากจะพิจารณาเครือข่ายในรูปแบบที่เป็นองค์กรที่เป็นรูปธรรมแล้ว อาจกล่าวได้ว่าคณะผู้วิจัยไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในการสร้างองค์กรเครือข่ายใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นนอกเหนือจากที่มีอยู่เดิมได้ ทั้งนี้ด้วยแนวคิดที่เชื่อว่าเครือข่ายที่ยั่งยืนและเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงต่อสมาชิกของเครือข่ายนั้น จะต้องเกิดขึ้นจากความเต็มใจ ความสมัครใจ และมองเห็นประโยชน์ร่วมของบรรดาสมาชิกที่จะเข้าร่วมเครือข่ายอย่างแท้จริงเท่านั้น คณะนักวิจัยไม่ประสงค์จะเห็นเครือข่ายจัดตั้งที่เกิดขึ้นเป็นการเฉพาะกิจจากความเกรงใจ ดังนั้นเมื่อกลุ่มองค์กรต่างๆ ยังมองไม่เห็นอย่างเป็นรูปธรรมถึงประโยชน์ที่พวกเขาจะได้รับจากการสร้างเครือข่ายใหม่ขึ้นมา นอกเหนือจากเครือข่ายตามธรรมชาติที่พวกเขามีอยู่เดิมแล้ว การสร้างเครือข่ายใหม่จึงยุติลง อย่างไรก็ตามเมื่อคณะนักวิจัยยุคที่จะสร้างเครือข่ายใหม่ ก็ได้ใช้ความพยายามที่จะหนุนเสริมเครือข่ายเดิมที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ ที่พิจารณาเห็นว่ายังเป็นเครือข่ายที่อ่อนแอและขาดประสิทธิภาพในการจัดการ ให้มีความเข้มแข็งขึ้น โดยผลลัพธ์ที่ได้ก็เป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง

ถึงแม้ว่าคณะนักวิจัยจะไม่สามารถสร้างเครือข่ายใหม่ให้เกิดขึ้นได้ในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง แต่ไม่ได้หมายความว่า การวิจัยครั้งนี้จะสูญเปล่า เมื่อคณะนักวิจัยลงความเห็นกันว่าการหนุนให้เครือข่ายเดิมที่อ่อนแอมีความเข้มแข็งขึ้นได้ก็เท่ากับเป็นการสร้างเครือข่ายใหม่ที่สามารถจะเดินหน้าทำประโยชน์ให้แก่สมาชิกของเครือข่ายได้ อีกทั้งการศึกษานี้ยังได้ให้ทั้งแนวคิดและประสบการณ์ที่ดีให้แก่ทีมงานวิจัยในการทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ ได้ข้อสังเกต ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะดังปรากฏในรายงาน

ทีมนักวิจัยขอขอบคุณทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่งมา ณ โอกาสนี้ และขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ผู้ให้การสนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้

สุวรรณา ฐวโชติ
หัวหน้าโครงการวิจัย
กันยายน 2549

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	1
วิธีการดำเนินงาน	2
แนวคิดในการสร้างเครือข่าย	4
นิยามศัพท์	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดอ่างทอง	6
ประวัติความเป็นมา	6
สภาพทั่วไปของจังหวัด	6
สภาพเศรษฐกิจของจังหวัด	9
สภาพสังคมของจังหวัด	10
ศักยภาพของจังหวัด	11
วิสัยทัศน์ของจังหวัด	11
พันธกิจของจังหวัด	12
ประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัด	12
บทที่ 3 สถานการณ์ บทบาทการดำเนินงาน และการเชื่อมเครือข่ายของสหกรณ์ / กลุ่มองค์กร ประชาชนในพื้นที่จังหวัดอ่างทองก่อนดำเนินการวิจัย	13
สถานการณ์และการดำเนินงานของสหกรณ์	13
สถานการณ์และการดำเนินงานของกลุ่ม / องค์กรประชาชน	16
เครือข่ายการเชื่อมโยงของสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรประชาชน	24
บทที่ 4 สถานการณ์ความยากจนของสมาชิกสหกรณ์ และกลุ่มองค์กรประชาชน ในจังหวัดอ่างทอง	27
คนจนในภาพรวมของจังหวัดอ่างทอง	27
คนจนที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์	28
คนจนที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม/องค์กรประชาชน	31
บทที่ 5 การเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรของสหกรณ์ และกลุ่มองค์กรประชาชน ในจังหวัดอ่างทอง	33
ขั้นที่ 1 คัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย จากสหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนที่มีศักยภาพ	33
ขั้นที่ 2 จัดเวทีสร้างความเข้าใจในแนวคิดการสร้างเครือข่ายพันธมิตร และประเมินความสนใจ ของผู้นำกลุ่ม/องค์กร.....	35
ขั้นที่ 3 ร่วมกับสหกรณ์/กลุ่มองค์กรประชาชนที่สนใจเข้าร่วมโครงการจัดทำกรอบทิศทาง ดำเนินงานและหนุนเสริมความรู้	36

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
ขั้นที่ 4 จัดเวทีระดมความคิดเห็นเพื่หารูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่าย ระหว่างสหกรณ์/กลุ่ม องค์กรประชาชนที่สนใจเข้าร่วมโครงการ	38
ขั้นที่ 5 เสริมหนุนให้เกิด “เครือข่ายผู้ผลิตและผู้แปรรูปกล้วยน้ำว้าพันธุ์มะลิอ่อน”	40
ขั้นที่ 6 ส่งเสริมเครือข่ายที่มีอยู่เดิมให้มีความแข็งแรงขึ้น	42
บทที่ 6 เครือข่ายที่เกิดขึ้น	46
เหตุและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่าย	46
หนุนเสริมเครือข่ายเดิม “ชุมชนสหกรณ์การเกษตรอ่างทอง จำกัด” ให้เข้มแข็งขึ้น	47
บทที่ 7 สรุปและข้อเสนอแนะ	49
สรุปผลการดำเนินงาน	49
ประโยชน์ที่คณะนักวิจัยได้รับ.....	51
ข้อเสนอแนะ.....	51

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ที่ตั้งและอาณาเขตของจังหวัดอ่างทอง	7
ภาพที่ 2 การแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดอ่างทอง	8

สารบัญญัตราสาร

	หน้า
ตารางที่ 1 การแบ่งเขตการปกครองส่วนภูมิภาคและการปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดอ่างทอง	9
ตารางที่ 2 จำนวนและการขยายตัวของขบวนการสหกรณ์ในจังหวัดอ่างทอง ระหว่าง พ.ศ.2545-2547	13
ตารางที่ 3 จำนวนและการขยายตัวของทุน ของขบวนการสหกรณ์ในจังหวัดอ่างทอง ระหว่าง พ.ศ.2545-2547	14
ตารางที่ 4 จำนวนและการขยายตัวของปริมาณธุรกิจ ของขบวนการสหกรณ์ในจังหวัดอ่างทอง ระหว่าง พ.ศ.2545-2547	15
ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของสหกรณ์ที่จดทะเบียนในจังหวัดอ่างทอง จำแนกตามประเภท และระดับมาตรฐานของสหกรณ์ในปี 2548	16
ตารางที่ 6 จำนวนกลุ่มเกษตรกรและสมาชิก ในจังหวัดอ่างทอง ระหว่าง พ.ศ.2545-2547	17
ตารางที่ 7 จำนวนและการขยายตัวของทุนของกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอ่างทอง ระหว่าง พ.ศ.2545-2547	17
ตารางที่ 8 จำนวนและการขยายตัวของปริมาณธุรกิจของกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอ่างทอง ระหว่าง พ.ศ.2545-2547	18
ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดอ่างทอง จำแนกตามประเภทและระดับ มาตรฐาน ณ วันที่ 1 สิงหาคม 2548	19
ตารางที่ 10 จำนวนกลุ่มสตรีสหกรณ์และจำนวนสมาชิกที่มีอยู่ในจังหวัดอ่างทอง ปี 2548	19
ตารางที่ 11 จำนวนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและจำนวนสมาชิกในจังหวัดอ่างทอง ปี 2547	20
ตารางที่ 12 จำนวนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดอ่างทอง ปี 2547 จำแนกตามผล การจัดมาตรฐานการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	21
ตารางที่ 13 ภาพรวมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดอ่างทอง ปี 2546-2548.....	22
ตารางที่ 14 จำนวนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและจำนวนสมาชิกในจังหวัดอ่างทอง ปี 2548 จำแนกตามอำเภอ.....	22
ตารางที่ 15 จำนวนกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลในจังหวัดอ่างทอง ปี 2548 จำแนกตามอำเภอ.....	23
ตารางที่ 16 จำนวนกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดอ่างทอง ปี 2547 จำแนกตามผลการจัดระดับสุดยอดสินค้าที่กลุ่มผลิตได้.....	23
ตารางที่ 17 สถานการณ์ทางธุรกิจของชุมชนสหกรณ์การเกษตรอ่างทอง ระหว่าง พ.ศ.2544-2547.....	25
ตารางที่ 18 การเชื่อมโยงธุรกิจของสหกรณ์ที่จดทะเบียนในจังหวัดอ่างทอง ณ กันยายน 2548....	26
ตารางที่ 19 จำนวนคนจนจดทะเบียนและจำนวนประชากรในจังหวัดอ่างทอง จำแนกตามอำเภอ	27

สารบัญญัตราสาร

	หน้า
ตารางที่ 20 จำนวนคนจนจดทะเบียนในจังหวัดอ่างทอง จำแนกตามอำเภอและลักษณะของ ปัญหา.....	28
ตารางที่ 21 คนจนจดทะเบียนที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ในจังหวัดอ่างทอง จำแนกรายสหกรณ์.....	29
ตารางที่ 22 คนจนจดทะเบียนที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์บริการในจังหวัดอ่างทอง จำแนกรายสหกรณ์.....	29
ตารางที่ 23 คนจนจดทะเบียนที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดอ่างทอง จำแนกรายสหกรณ์.....	30
ตารางที่ 24 คนจนจดทะเบียนที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดอ่างทอง จำแนกรายสหกรณ์และลักษณะของปัญหา.....	31
ตารางที่ 25 จำนวนร้อยละของคนจนจดทะเบียนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการเกษตร ในจังหวัดอ่างทอง จำแนกตามอำเภอ.....	32
ตารางที่ 26 จำนวนสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรประชาชน ในจังหวัดอ่างทอง จัดจำแนกตามชั้นและ มาตรฐานที่หน่วยงานผู้ให้การส่งเสริมกำหนด.....	33
ตารางที่ 27 จำนวนและร้อยละของสหกรณ์/กลุ่มองค์กรประชาชนเป้าหมายในจังหวัดอ่างทอง....	34
ตารางที่ 28 การดำเนินงานการจัดเวทีสร้างความเข้าใจในแนวคิดการสร้างเครือข่ายให้กับ สหกรณ์ และกลุ่ม/องค์กรประชาชน ในจังหวัดอ่างทอง.....	36
ตารางที่ 29 การจัดทำกรอบทิศทางกรดำเนินงานร่วมกับสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรประชาชนที่ สนใจเข้าร่วมโครงการ และการหนุนเสริมความรู้ให้กับสหกรณ์ที่สนใจ.....	37
ตารางที่ 30 การจัดเวทีระดมความคิดเห็นเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสหกรณ์และ กลุ่ม/องค์กรประชาชนที่สนใจเข้าร่วมโครงการ.....	39
ตารางที่ 31 กิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อเสริมหนุนให้เกิด “เครือข่ายผู้ผลิตและผู้แปรรูปกล้วยน้ำว้า พันธุ์มะลิอ่อน”.....	41
ตารางที่ 32 การดำเนินงานเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายของ “ชุมชนสหกรณ์การเกษตร จังหวัดอ่างทอง จำกัด”.....	43-45

สารบัญภาคผนวก

	หน้า
ภาคผนวกที่ 1	
ตารางผนวกที่	
1	
ฐานะการเงินและปริมาณธุรกิจของสหกรณ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2545	ผ-1
2	
ฐานะการเงินและปริมาณธุรกิจของสหกรณ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2546	ผ-3
3	
ฐานะการเงินและปริมาณธุรกิจของสหกรณ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2547	ผ-5
4	
ผลการจัดระดับมาตรฐานของสหกรณ์ที่จดทะเบียน ในจังหวัดอ่างทอง ในปี 2548	ผ-7
5	
ฐานะการเงินและปริมาณธุรกิจของกลุ่มเกษตรกร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2545	ผ-8
6	
ฐานะการเงินและปริมาณธุรกิจของกลุ่มเกษตรกร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2546	ผ-12
7	
ฐานะการเงินและปริมาณธุรกิจของกลุ่มเกษตรกร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2547	ผ-16
8	
ผลการจัดระดับมาตรฐานกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอ่างทอง ณ วันที่ 1 สิงหาคม 2548	ผ-20
9	
กลุ่มสตรีสหกรณ์ในจังหวัดอ่างทอง ณ วันที่ 1 สิงหาคม 2548	ผ-23
10	
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดอ่างทอง ปี 2548	ผ-26
11	
กลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดอ่างทอง	ผ-31
12	
การเชื่อมโยงธุรกิจของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอ่างทอง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2548 ..	ผ-39
ภาคผนวกที่ 2	
ตัวชี้วัดระดับมาตรฐานสหกรณ์	
หลักเกณฑ์การวัดมาตรฐานกลุ่มเกษตรกร	ผ-41
ภาคผนวกที่ 3	
เครือข่ายที่ล้มเหลวของขบวนการสหกรณ์	
เครือข่ายที่ล้มเหลวของขบวนการสหกรณ์: บทเรียนจากชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอ่างทอง จำกัด	ผ-43
ภาคผนวกที่ 4	
รายชื่อผู้นำสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรประชาชนที่เข้าร่วมรับฟังแนวความคิดการเชื่อมเครือข่ายคุณค่า	
ในจังหวัดอ่างทอง	ผ-47
ภาคผนวกที่ 5	
แผนกลยุทธ์ของสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรประชาชน	ผ-52

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา:

เป็นที่รับรู้กันดีถึงคุณค่าของ “วิธีการสหกรณ์” ในการพัฒนาคนให้มีจิตสำนึกร่วมกันที่จะทำธุรกิจบนพื้นฐานของความต้องการที่จะช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อีกทั้งเป็นความหวังและความใฝ่ฝันของหลายฝ่ายที่ต้องการจะเห็นขบวนการสหกรณ์ของไทยมีความเข้มแข็ง เป็นอิสระ และสามารถยืนหยัดดำเนินธุรกิจได้ด้วยลำแข้งของตนเอง แต่ในความเป็นจริงที่ต้องยอมรับก็คือ นับตั้งแต่ พ.ศ.2458 ที่การดำเนินธุรกิจในรูปแบบ “สหกรณ์” ถูกนำมาใช้ในประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาของขบวนการสหกรณ์เรายังไปไม่ถึงไหน ทั้งนี้ด้วยอุปสรรคและข้อจำกัดที่มีอยู่มากมายทั้งข้อจำกัดภายนอกที่ลำพังสหกรณ์เองไม่สามารถจะควบคุมได้หรืออุปสรรคภายในอันเนื่องมาจากขบวนการสหกรณ์เอง แต่กระนั้นก็ตามยังเป็นเรื่องจำเป็น เป็นภาระกิจหลักที่นักสหกรณ์จะต้องหาหนทางที่จะฝ่าฟันกับอุปสรรคต่างๆเหล่านี้

แม้ในวงการสหกรณ์เองทุกวันนี้ก็ยอมรับกันว่า ในบรรดาองค์กรที่ใช้ชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า “สหกรณ์” นั้นมีจำนวนไม่น้อยที่ละเลยต่อหลักการวิธีการสหกรณ์ ในขณะที่ยังมีกลุ่มธุรกิจของประชาชนอีกหลายรูปแบบที่ถึงแม้จะไม่ผ่านการขึ้นทะเบียนและได้รับชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่าเป็นสหกรณ์ แต่ได้นำวิธีการสหกรณ์ไปเป็นหลักปฏิบัติในดำเนินธุรกิจกันอย่างชัดเจน กลุ่มธุรกิจดังกล่าวนี้มักถูกเรียกว่าเป็น “สหกรณ์ภาคประชาชน”

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มธุรกิจที่ “ใช้วิธีการสหกรณ์” ในการดำเนินงาน โดยไม่เกี่ยงงอนว่ากลุ่มต่างๆเหล่านั้นจะได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการว่าเป็นสหกรณ์หรือไม่ เพื่อหวังผลให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกันอย่างเป็นธรรมชาติด้วยภูมิปัญญาของพวกเขาผู้ซึ่งยึดแนวทางสหกรณ์ที่จะ “พึ่งพาตัวเองและพึ่งพาซึ่งกันและกัน” นับเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของความพยายามที่จะสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับขบวนการสหกรณ์ของไทยในปัจจุบัน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดอ่างทองเกิดขึ้นเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมที่จะสร้างความร่วมมือและเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างสหกรณ์ต่างๆที่จัดทะเบียนอย่างเป็นทางการและกลุ่มองค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง ทั้งนี้เพื่อขับเคลื่อนขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดอ่างทองให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย :

- 1) ศึกษาสถานการณ์และบทบาทการดำเนินงาน ของสหกรณ์/กลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง

2) ตรวจสอบสถานะความยากจนจากการขึ้นทะเบียนคนจนของสมาชิกสหกรณ์/กลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง

3) เชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรระหว่างสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรประชาชน ในพื้นที่จังหวัดอ่างทองเพื่อพัฒนาศักยภาพคนและองค์กรในการแก้ปัญหาความยากจน

วิธีการดำเนินงาน :

การวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งวิธีการดำเนินงานออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ศึกษาสถานการณ์ และบทบาทการดำเนินงานของสหกรณ์ และกลุ่ม/องค์กรประชาชน รวมทั้งตรวจสอบสถานะความยากจนของสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มองค์กรประชาชน

ในช่วง 4 เดือนแรก (สิงหาคม-พฤศจิกายน 2548) คณะผู้วิจัยประสานงานกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอ่างทอง สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอ่างทอง ปกครองจังหวัดอ่างทอง ฯลฯ รวมทั้งสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรประชาชนต่างๆในพื้นที่จังหวัด เพื่อศึกษาถึงสถานการณ์และบทบาทการดำเนินงานของสหกรณ์/กลุ่ม/องค์กรประชาชนที่เป็นอยู่ก่อนที่งานวิจัยจะเริ่มขึ้น โดยศึกษาจากเอกสารรายงานต่างๆและสัมภาษณ์เชิงลึกกับแกนนำที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังได้ตรวจสอบข้อมูลคนจนจดทะเบียนของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดอ่างทองเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลประกอบการศึกษา

ส่วนที่ 2 การเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรระหว่างสหกรณ์ และ กลุ่ม/องค์กรประชาชน

การดำเนินงานในช่วงเวลา 8 เดือนที่เหลือ (ธันวาคม 2548-กรกฎาคม 2549) คณะผู้วิจัยได้วางรูปแบบการดำเนินงานเพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรระหว่างสหกรณ์ และ กลุ่ม/องค์กรประชาชน เป็นลำดับขั้นดังนี้

2.1 คัดเลือกสหกรณ์ และกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่ที่มีศักยภาพ

2.2 จัดเวทีพบปะกับผู้นำสหกรณ์ และกลุ่มองค์กรประชาชนที่คัดเลือกมา เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย และสอบถามความสนใจและความสมัครใจที่จะเข้าร่วมโครงการฯ

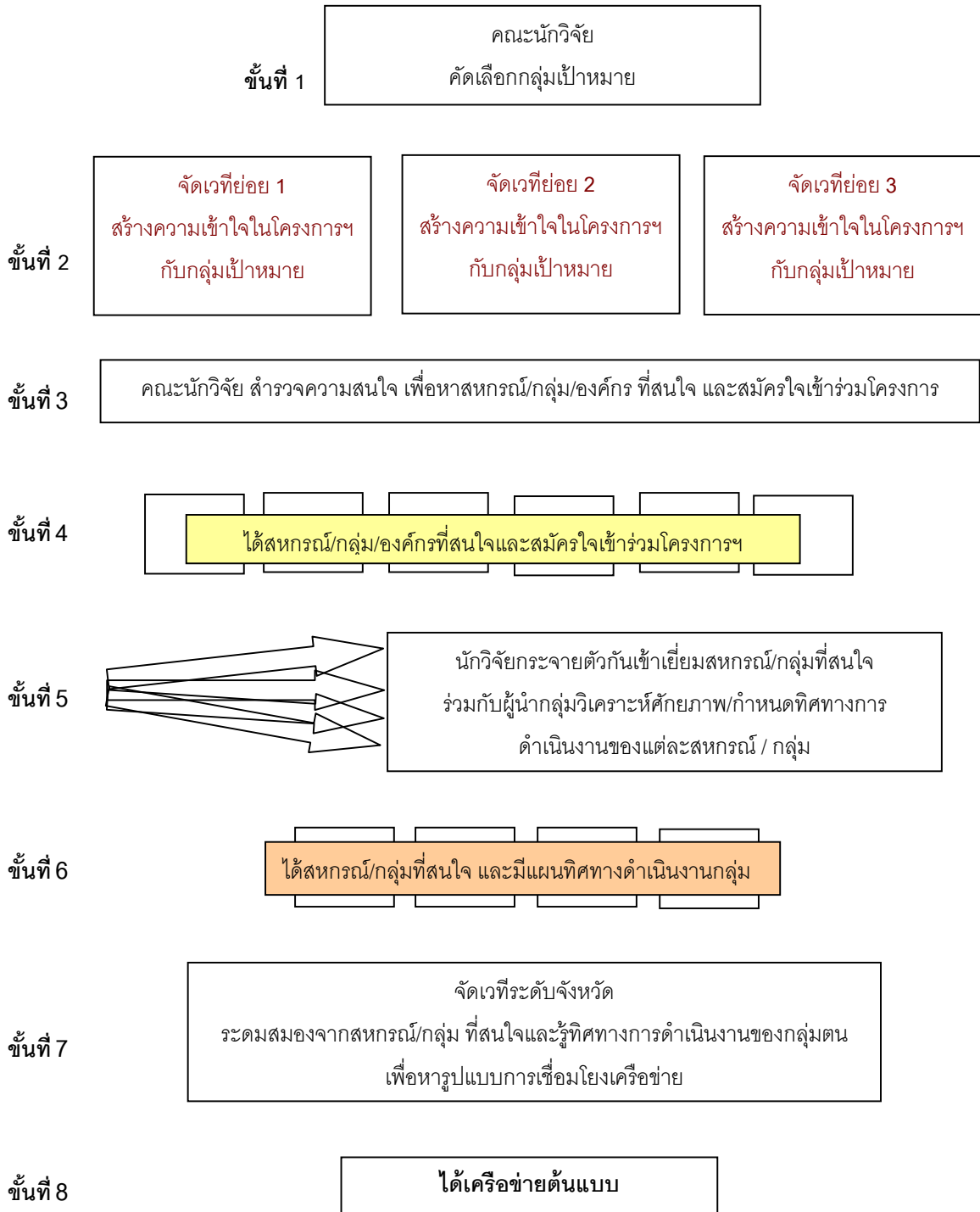
2.3 นัดหมายผู้นำสหกรณ์ และกลุ่มองค์กรประชาชนทั้งหมดที่มีความสนใจและสมัครใจที่จะเข้าร่วมโครงการฯมาพบปะเพื่ออธิบายถึงแนวทางการดำเนินงาน

2.4 คณะผู้วิจัยร่วมกับสหกรณ์/กลุ่มองค์กรประชาชนที่เข้าร่วมโครงการฯ จัดทำกรอบทิศทางการดำเนินงานของแต่ละสหกรณ์ /กลุ่มองค์กรประชาชน

2.5 ประสานงานให้สหกรณ์ และกลุ่มองค์กรประชาชนที่เข้าร่วมโครงการฯ ร่วมกันประเมินหา รูปแบบและกระบวนการเชื่อมเครือข่ายพันธมิตร ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้อยู่บนพื้นฐานของการตัดสินใจอย่างเป็นอิสระ

2.6 สนับสนุนให้มีการปฏิบัติการตามเครือข่ายที่สร้างขึ้น และติดตามประเมินผล เป็นระยะๆ

ขั้นตอนในการสร้างเครือข่าย

แนวคิดในการสร้างเครือข่าย:

การวิจัยปฏิบัติการในการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกลุ่ม/องค์กรประชาชนต่างๆในจังหวัดอ่างทองครั้งนี้ ตั้งอยู่บนแนวคิดที่ว่า

- 1) เครือข่ายที่ยั่งยืนและเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงต่อสมาชิกของเครือข่ายนั้น จะต้องเกิดขึ้นจากความเต็มใจ ความสมัครใจ และมองเห็นประโยชน์ร่วมของบรรดาสมาชิกที่จะเข้าร่วมเครือข่ายอย่างแท้จริงเท่านั้น
- 2) ประโยชน์ร่วมที่จะเกิดขึ้น อาจจะเป็นประโยชน์ร่วมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือสิ่งแวดล้อมก็ได้ โดยที่สมาชิกของเครือข่ายควรเห็นและประเมินได้ ถึงขนาดของประโยชน์ หรือรูปแบบของประโยชน์ที่จะได้รับ เช่น หากเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจก็ควรจะมองเห็นว่า จะได้รับรายได้ที่มากขึ้น หรือประหยัดค่าใช้จ่ายลงมากน้อยเพียงใด หรือหากเป็นประโยชน์ทางด้านสังคมก็ควรจะประเมินได้ว่ารูปแบบของประโยชน์ที่จะได้รับ เช่น จากการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จะมีผลดีต่อกลุ่ม/องค์กรของเขาเช่นใด
- 3) ประโยชน์ร่วมที่เกิดจะต้องเป็นประโยชน์ที่เกิดกับกลุ่ม/องค์กร ไม่ใช่เป็นประโยชน์เฉพาะตัวของผู้นำกลุ่มเท่านั้น

นิยามศัพท์ :

1. **เครือข่ายพันธมิตร** หมายถึง เครือข่ายความร่วมมือที่สหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนซึ่งมีเป้าหมายสอดคล้องกัน เป็นพันธมิตรร่วมมือกันเพื่อประโยชน์ร่วมกัน ในรูปของเครือข่ายทางธุรกิจ เครือข่ายทางสังคม หรือเครือข่ายทางวิชาการ
2. **การเชื่อมโยงเครือข่าย** หมายถึง การสร้างความร่วมมือหรือการสร้างพันธมิตรระหว่างสหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนตั้งแต่ 2 กลุ่ม/องค์กรขึ้นไป โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกันอย่างจริงใจ เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้น มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เสี่ยงภัยร่วมกัน และได้รับประโยชน์ร่วมกัน ทั้งนี้การที่สหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนจะมาเชื่อมโยงเครือข่ายนั้นต้องเป็นนโยบายอย่างเป็นทางการของสหกรณ์/กลุ่มองค์กรประชาชนนั้นๆ
3. **การเสริมความเข้มแข็งของสหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชน** หมายถึง กระบวนการที่นำไปสู่การกำหนดแผนหรือกรอบทิศทางดำเนินงานของสหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชน โดยเน้นไปที่การแนะนำให้ฝ่ายบริหารจัดการของสหกรณ์/กลุ่มองค์กรประชาชนได้พิจารณาสิ่งที่เป็นโอกาส อุปสรรค จุดแข็ง และจุดอ่อนของกลุ่ม/องค์กรของตน จากปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะช่วยให้สหกรณ์/กลุ่มองค์กรประชาชนตัดสินใจได้ว่า จะเชื่อมโยงเครือข่ายกับใคร หรือไม่ อย่างไร และเมื่อใด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ :

1. สหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนมีการวางแผนงานที่ค้ำประกันถึงปัจจัยสภาพแวดล้อม อันจะทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีทิศทางและเป้าหมาย
2. เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างสหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง และส่งผลให้เกิดการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และ/หรือขยายโอกาสให้กับสมาชิกของสหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนที่ร่วมเป็นเครือข่าย
3. คณะนักวิจัยมีความรู้และประสบการณ์ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับขบวนการสหกรณ์ต่อไปในอนาคตได้
4. เกิดกระบวนการเรียนรู้ของผู้นำกลุ่มและสมาชิกและสามารถพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต

บทที่ 2

ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดอ่างทอง

ประวัติความเป็นมา:

อ่างทองเป็นเมืองเก่าแก่เมืองหนึ่งของไทย เคยเป็นแหล่งชุมชนยุคโบราณทางประวัติศาสตร์ ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลาง มีแม่น้ำไหลผ่าน 2 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำน้อย เดิมตั้งเมืองอยู่ที่วิเศษชัยชาญ ริมแม่น้ำน้อย ได้ย้ายมาตั้งเมืองใหม่บนฝั่งซ้ายแม่น้ำเจ้าพระยาที่บ้านบางแก้ว ประมาณปลายสมัยกรุงธนบุรี ได้ชื่อว่าเมืองอ่างทอง อาจเป็นเพราะที่ตั้งเมืองอยู่ในพื้นที่ลุ่มคล้ายอ่าง ไม่มีภูเขา ป่าไม้ และแร่ธาตุ แต่เป็นคูน้ำ คูน้ำและคูปลา มาแต่สมัยโบราณ หรืออีกอย่างหนึ่งได้ชื่อนี้ตามชื่อบ้านอ่างทอง เมื่อครั้งย้ายเมืองมาตั้งใหม่ ณ ที่แห่งนี้นักโบราณคดีสันนิษฐานว่า เคยเป็นเมืองโบราณในสมัยทวารวดี ได้พบร่องรอยคูเมือง ที่มีลักษณะเป็นคูน้ำใหญ่ล้อมรอบเมืองตามรูปแบบคูน้ำคันดินรอบชวาทะเล คือบริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางบริเวณ สิงห์บุรี ชัยนาท และอ่างทอง คูเมืองดังกล่าวอยู่ที่บ้านคูเมือง ตำบลหัวไผ่ อำเภอแสวงหา

ในสมัยสุโขทัย เมืองอ่างทองได้รับวัฒนธรรมจากสุโขทัย ดังปรากฏมีพระพุทธรูปศิลปะสุโขทัยอยู่ไม่น้อย เช่น พระพุทธไสยาสน์วัดขุนอินทประมูล และ พระพุทธไสยาสน์วัดป่าโมกวรวิหาร ในสมัยอยุธยา เมืองอ่างทองอยู่ในเส้นทางเดินทัพของพม่าที่มาจากทางทิศตะวันตกจากเมืองสุพรรณบุรี และที่มาจากทิศเหนือจากเมืองลพบุรี เป็นพื้นที่สนามรบระหว่างไทยกับพม่าหลายครั้ง ตั้งสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ เมื่อปี พ.ศ. 2091 จนถึงเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สองเมื่อ พ.ศ. 2310 ในสมัยกรุงธนบุรี ได้มีการย้ายเมืองเป็นครั้งแรก จากเมืองวิเศษชัยชาญ ริมแม่น้ำน้อย มาตั้งอยู่บริเวณตรงข้ามวัดไทยสงคราม ทางฝั่งขวาหรือฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา และได้ชื่อว่า “เมืองอ่างทอง”

สภาพทั่วไปของจังหวัด :

1) ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดอ่างทองตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานครมาตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 32 (สายเอเชีย) ระยะทางประมาณ 108 กิโลเมตร และเส้นทางเรือตามลำแม่น้ำเจ้าพระยาถึงตลาดท่าเตียน ระยะทางประมาณ 120 กิโลเมตร มีรูปร่างลักษณะคล้ายรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีพื้นที่ทั้งหมด 968,372 ตารางกิโลเมตร และมีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ : ติดต่อกับอำเภอค่ายบางระจัน อำเภอพรหมบุรี และอำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี

ทิศใต้ : ติดต่อกับอำเภอผักไห่ และอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันออก : ติดต่อกับอำเภอบางปะหัน อำเภอมหาสาร และอำเภอบ้านแพรก จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก : ติดต่อกับอำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอศรีประจัน อำเภอสามชุก และ อำเภอเดิม

บางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ภาพที่ 1 ที่ตั้งและอาณาเขตของจังหวัดอ่างทอง

2) ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดอ่างทองมีลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ลักษณะคล้ายอ่าง ไม่มีภูเขา ไม่มีป่าไม้ ดินเป็นดินเหนียวปนทราย พื้นที่ส่วนมากเหมาะแก่การทำนาข้าว ทำไร่ และทำสวน มีแม่น้ำสำคัญไหลผ่าน 2 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำน้อย โดยแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านจังหวัดอ่างทอง จากทิศเหนือไปทิศใต้ เป็นระยะทางยาวประมาณ 40 กิโลเมตร ไหลผ่านท้องที่อำเภอไชโย อำเภอเมืองอ่างทอง และอำเภอป่าโมก ต่อจากนั้นไหลเข้าสู่เขตท้องที่อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนแม่น้ำน้อยนั้น เป็นแม่น้ำที่ไหลแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่อำเภอเมืองชัยนาท ไหลผ่านจังหวัดชัยนาท จังหวัดสิงห์บุรี และผ่านอำเภอโพธิ์ทอง อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ไปบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาอีกครั้งหนึ่งที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมระยะทางที่ไหลผ่านจังหวัดอ่างทอง ประมาณ 50 กิโลเมตร

3) ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดอ่างทองตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ร้อนชื้น ภูมิอากาศเป็นแบบฝนเมืองร้อน โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ทำให้มีอากาศหนาวเย็นและแห้งแล้ง และได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ในช่วงเดือนพฤษภาคม ถึง เดือนกันยายน ทำให้มีเมฆมากและฝนตกชุก

4) การคมนาคมขนส่ง

การคมนาคมขนส่งภายในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง สามารถเดินทางได้ทั้งทางบก และทางน้ำ โดยใช้แม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำน้อยเป็นเส้นทางเดินเรือ ประชาชนส่วนมากนิยมเดินทางและขนส่งสินค้าด้วยรถยนต์ ซึ่งการคมนาคมขนส่งแบ่งออกได้ดังนี้

4.1) การคมนาคมขนส่งจากตัวจังหวัดไปยังอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน สามารถเดินทางได้ด้วยรถยนต์โดยสารประจำทาง และรถยนต์ส่วนบุคคล

4.2) การคมนาคมขนส่งระหว่างจังหวัดต่างๆ สามารถเดินทางได้ด้วยรถยนต์โดยสารประจำทาง และรถยนต์ส่วนบุคคล โดยเฉพาะสายกรุงเทพมหานคร-อ่างทอง สามารถเดินทางได้สะดวกถึง 3 เส้นทาง นอกจากนี้ยังมีรถยนต์โดยสารประจำทางวิ่งติดต่อระหว่างจังหวัดอ่างทองไปยังจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดลพบุรี

5) การปกครอง

การปกครองของจังหวัดอ่างทอง แบ่งออกเป็น 7 อำเภอ 73 ตำบล 513 หมู่บ้าน 10 เทศบาล 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด 47 องค์การบริหารส่วนตำบล และ 19 สภาตำบล

ภาพที่ 2 การแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดอ่างทอง

ตารางที่ 1 การแบ่งเขตการปกครองส่วนภูมิภาคและการปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดอ่างทอง

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล	สภาตำบล
เมือง	14	81	1	3
ไชโย	9	51	2	8
ป่าโมก	8	47	1	1
วิเศษชัยชาญ	15	126	2	2
โพธิ์ทอง	15	110	2	6
แสวงหา	7	61	1	-
สามโก้	5	37	1	-
รวม	73	513	10	19

ที่มา : www.rakbankerd.com, ฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาประเทศ

6) ประชากรและการจ้างงาน

ประชากร ณ เดือน วันที่ 7 เมษายน 2549 รวมทั้งสิ้น 283,555 คน โดยแบ่งเป็นเพศชาย 136,527 คน เพศหญิง 147,028 คน

สภาพเศรษฐกิจของจังหวัด

1) โครงสร้างการผลิต

การเกษตรกรรม : การเกษตรเป็นสาขาการผลิตที่สำคัญ และทำรายได้ให้แก่จังหวัดอ่างทองมาเป็นอันดับสาม รองจากภาคอุตสาหกรรม และการค้าส่ง ค้าปลีก โดยในปี 2542 จังหวัดอ่างทองมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตร จำนวน 502,163 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 81.90 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยแยกเป็นพื้นที่นา จำนวน 358,657 ไร่ พื้นที่ไร่ จำนวน 38,519 ไร่ พืชผัก จำนวน 10,938 ไร่ ไม้ดอก จำนวน 802 ไร่ และอื่น ๆ 29,949 ไร่

ปศุสัตว์ : การเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดอ่างทอง ส่วนใหญ่มักจะเป็นอาชีพรองจากการทำนา มีทั้งเลี้ยงเพื่อการบริโภค เลี้ยงเพื่อใช้งาน และเลี้ยงในเชิงพาณิชย์ สัตว์ที่เลี้ยงมากที่สุด ได้แก่ ไก่ รองลงมา ได้แก่ เป็ด สุกร โค และกระบือ ตามลำดับ

การประมง : จังหวัดอ่างทอง มีแหล่งน้ำธรรมชาติสำหรับการประมง คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำน้อย ลำห้วย ลำคลอง หนอง บึง และคลองส่งน้ำชลประทาน รวมทั้งการขุดบ่อและร่องสวน

การประมงในจังหวัด แบ่งได้เป็น 2 ทาง คือ

1. การจับสัตว์น้ำตามแหล่งน้ำธรรมชาติ ส่วนใหญ่จะเป็นช่วงฤดูน้ำลด เดือนธันวาคม - กุมภาพันธ์ ของทุกปี แต่ปริมาณไม่มากนัก

2. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ สัตว์น้ำที่เพาะเลี้ยง ได้แก่ ปลาชนิดต่าง ๆ กุ้งก้ามกราม และมีการขุดบ่อล่อสัตว์น้ำการผลิตเพื่อการจำหน่ายเป็นส่วนใหญ่

ภาคอุตสาหกรรม : ภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดอ่างทอง เป็นภาคที่ทำรายได้ให้จังหวัดเป็นอันดับหนึ่ง การประกอบการส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมที่อาศัยปัจจัยการผลิตต่าง ๆ จากภาคเกษตรกรรม ดังนั้น อุตสาหกรรมของจังหวัดส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กที่มีกรรมวิธีการผลิตแบบไม่ยุ่งยาก ขั้นตอนการผลิตน้อย เช่น อุตสาหกรรมทำผลิตภัณฑ์สำหรับก่อสร้าง อุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร อุตสาหกรรมบริการ และอื่น ๆ ส่วนอุตสาหกรรมที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ ใช้เทคโนโลยีและขั้นตอนการผลิตหลายขั้นตอน มี 3 โรงงาน คือ โรงงานผลิตเส้นใยสังเคราะห์ของบริษัท ไทยเรยอน จำกัด โรงงานผลิตเคมีดำ ของบริษัทไทยคาร์บอนแบล็ค จำกัด และโรงงานผลิตกล่องกระดาษ บริษัทสุภัทธรักษาเปเปอร์มิล จำกัด

2) ผลิตภัณฑ์มวลรวม และรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร

ในปี 2543 ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว 52,674 บาทต่อปี เป็นอันดับ 28 ของประเทศ โดยทั้งจังหวัดมีผลิตภัณฑ์มวลรวม 14,433 พันล้านบาท รายได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับ อุตสาหกรรม ถึงร้อยละ 25.71 คิดเป็นมูลค่า 3,711 พันล้านบาท รองลงมาเป็นการค้าส่งและค้าปลีก ร้อยละ 20.35 คิดเป็นมูลค่า 2,937 พันล้านบาท และสาขาการเกษตร ร้อยละ 15.44 คิดเป็นมูลค่า 2,229 พันล้านบาท อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจร้อยละ 15.44

สภาพสังคมของจังหวัด

1) การศึกษา

จังหวัดอ่างทอง มีการจัดการศึกษา เป็น 2 ระบบคือ ระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ทั้งของรัฐและเอกชน ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

1.1) การศึกษาในระบบโรงเรียน มีสถานศึกษาทั้งสิ้น 198 แห่ง มีครู/อาจารย์ 3,383 คน และมีนักเรียน จำนวน 57,249 คน คิดเป็นอัตราส่วน ครู/อาจารย์ ต่อนักเรียน นิสิต นักศึกษา 1:17 คน

1.2) การศึกษานอกระบบโรงเรียน มีสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนรวมทั้งสิ้น 486 แห่ง มีครู/อาจารย์/วิทยากรผู้สอน รวมทั้งสิ้น 986 คน และนักเรียนนักศึกษา/ผู้เรียน ทั้งสิ้น จำนวน 16,745 คน คิดเป็นอัตราส่วนครู/วิทยากรผู้สอนต่อนักเรียน นักศึกษา/ผู้เรียน เท่ากับ 1:19 คน

2) ศาสนา

ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 98 นับถือ ศาสนาพุทธ มีวัดจำนวน 206 แห่ง มีภิกษุ 2,167 รูป สามเณร 558 รูป จำนวน มีวัดที่อยู่ในชั้นพระอารามหลวง จำนวน 3 วัด ได้แก่ วัดอ่างทองวรวิหาร อำเภอเมือง อ่างทอง วัดป่าโมกวรวิหาร อำเภอป่าโมก และวัดไชโยวรวิหาร อำเภอไชโย วัดทั้งสามที่กล่าวมานี้ จัดเป็นวัด มหานิกาย

3) การสาธารณสุข

จังหวัดอ่างทอง มีสถานพยาบาลแผนปัจจุบันทั้งสิ้น 8 แห่ง จำนวน 884 เตียง เป็นสถานบริการ สาธารณสุขภาครัฐ 7 แห่ง จำนวน 609 เตียง เป็นสถานบริการสาธารณสุขภาคเอกชน 1 แห่ง จำนวน 175 เตียง มี สถานีอนามัยทั่วไป 65 แห่ง สถานีอนามัยขนาดใหญ่ 11 แห่ง คลินิกทันตกรรม 5 แห่ง ร้านขายยา 21 แห่ง และสถาน ผดุงครรภ์ 49 แห่ง ด้านบุคลากรทางสาธารณสุข ของรัฐที่สำคัญ คือ แพทย์ พยาบาล โดยมีจำนวนแพทย์ 54 คน อัตราส่วนแพทย์ต่อประชากรเท่ากับ 1:5,346 มีทันตแพทย์ 13 คน อัตราส่วนทันตแพทย์ต่อประชากรเท่ากับ 1:32,183 มีจำนวนพยาบาลวิชาชีพ 318 คน อัตราส่วนพยาบาลต่อประชากรเท่ากับ 1:811 มีเภสัชกร 22 คน อัตราส่วนต่อประชากรเท่ากับ 1:5,200 จากข้อมูลอัตราด้านบุคลากรสาธารณสุขจังหวัดอ่างทอง พบว่า วิชาชีพที่ขาด แคลนคือ ทันตแพทย์ เภสัชกร แพทย์ ตามลำดับ

ศักยภาพของจังหวัด¹

- 1) เป็นแหล่งทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ และแหล่งเกษตรกรรมเชิงคุณภาพ ที่สามารถผลิตอาหาร สนับสนุนนโยบายครัวโลกของรัฐบาล
- 2) เป็นแหล่งตลาดกลางสินค้าพืชผลทางการเกษตร และบริการประมงที่สำคัญของภาคกลางตอนบน
- 3) เป็นแหล่งสร้างสรรค์การเรียนรู้ ศิลปะ หัตถกรรม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีของชุมชนภาค เกษตรของไทยดั้งเดิม
- 4) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพของชุมชนดี เป็นเมืองที่น่าอยู่

คำขวัญจังหวัด

“ พระสมเด็จเกษไชโย หลวงพ่อโตองค์ใหญ่ วีรไทยใจกล้า ตุ๊กตาชาววัง โด่งดังจักสาน ถิ่นฐานทำกลอง เมืองสองพระนอน ”

¹ แผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2548-2551) จังหวัดอ่างทอง. สำนักงานจังหวัดอ่างทอง

วิสัยทัศน์ของจังหวัด

ก่อนปีพ.ศ.2548 จังหวัดอ่างทองได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “อ่างทองเป็นเมืองแห่งอู่ข้าวอู่น้ำ ศูนย์กลางเกษตรอินทรีย์ ปลอดภัยสารพิษ ใต้งดงหัตถกรรม อุตสาหกรรมดินเผา แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรมภาคกลาง” ต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์และใช้อยู่ในปัจจุบันคือ “อ่างทองเป็นแหล่งผลิตอาหารปลอดภัย สังคมที่มีคุณภาพ และ ประชาชนอยู่ดีมีสุข”

พันธกิจของจังหวัด

- 1) พัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดอย่างมีผลสัมฤทธิ์
- 2) เสริมสร้างศักยภาพของคน ครอบครัว ชุมชน สังคม และกระบวนการมีส่วนร่วมพัฒนาจังหวัดอ่างทองเป็นเมืองน่าอยู่
- 3) พัฒนา สนับสนุน และส่งเสริมโครงสร้างบริการพื้นฐาน เทคโนโลยีนวัตกรรม การผลิตภาคเกษตรกรรม ภาคบริการ/การท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของจังหวัด
- 4) การพัฒนา พื้นฟู อนุรักษ์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน
- 5) สนับสนุนและส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมือง การบริหาร การปกครอง อำนวยความยุติธรรม ความมั่นคงและคุ้มครองความปลอดภัยทางสังคม
- 6) อำนวยการ และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารราชการจังหวัดเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างสูงสุดภายใต้หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัด

- 1) การแก้ไขปัญหาความยากจน
- 2) การพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว
- 3) การพัฒนาคนและสังคมที่สมดุล
- 4) การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน
- 5) การส่งเสริมการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 6) การบริหารจัดการของภาครัฐและเอกชนที่มีประสิทธิภาพ

บทที่ 3

สถานการณ์ บทบาทการดำเนินงาน

และ

การเชื่อมเครือข่ายของสหกรณ์/กลุ่มองค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง ก่อนดำเนินการวิจัย

จากการศึกษาสถานการณ์และบทบาทการดำเนินงานของสหกรณ์/กลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง โดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์ในเชิงลึกกับแกนนำในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ได้ผลการศึกษาดังนี้

สถานการณ์และการดำเนินงานของสหกรณ์ :

1) จำนวนสหกรณ์และสมาชิก

ในรอบปี 2547 จังหวัดอ่างทองมีหน่วยธุรกิจที่จดทะเบียนเป็น “สหกรณ์” ตามกฎหมายและดำเนินธุรกิจทั้งสิ้น 22 สหกรณ์ เป็นสหกรณ์ระดับปฐมประเภทสหกรณ์การเกษตร 13 สหกรณ์ สหกรณ์ออมทรัพย์ 6 สหกรณ์ และสหกรณ์บริการ 2 สหกรณ์ และมีสหกรณ์ในระดับชุมชนสหกรณ์ อีก 1 สหกรณ์ คือ “ชุมชนสหกรณ์การเกษตรจังหวัดอ่างทอง จำกัด” มีสมาชิกรายบุคคลรวมกันทั้งสิ้น 42,904 คน คิดเป็นประมาณ ร้อยละ 15 ของประชากรทั้งจังหวัดในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา ถึงแม้จำนวนสหกรณ์จะไม่เปลี่ยนแปลง แต่จำนวนสมาชิกของสหกรณ์มีเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นปีละประมาณ 600 คน หรือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 1.4 คนต่อปี (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 จำนวนและการขยายตัวของขบวนการสหกรณ์ ในจังหวัดอ่างทอง ระหว่างพ.ศ.2545- 2547

รายการ	2545	2546	2547	การขยายตัวเฉลี่ยในรอบ 3 ปี	
				(คน/ปี)	(ร้อยละ)
จำนวนสหกรณ์					
- ระดับปฐม(สหกรณ์)	21	21	21	-	-
- ระดับชุมชน(สหกรณ์)	1	1	1	-	-
จำนวนสมาชิก ¹ (คน)	41,685	42,043	42,904	600	1.45
จำนวนประชากรทั้งจังหวัด ²	290,423	290,825	282,967	-3,728	-0.78
ร้อยละของสมาชิกต่อประชากรทั้งจังหวัด	14.35	14.45	15.16	-	-

ที่มา: ¹ รายงานฐานะการเงินของสหกรณ์ ประจำปีงบประมาณ 2545, 2546 และ 2547 สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อ่างทอง

² กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (ประกาศสำนักทะเบียนกลาง เรื่อง จำนวนประชากรทั่วราชอาณาจักร)

2) สถานการณ์ทางธุรกิจของสหกรณ์

2.1) “ทุน”ของสหกรณ์

ในรอบปี 2547 สหกรณ์มีทุนที่ใช้ในการดำเนินงานทั้งสิ้น 3,132 ล้านบาท ในจำนวนนี้กว่าครึ่งหนึ่งเป็นทุนของขบวนการสหกรณ์ที่อยู่ในรูปของทุนเรือนหุ้นและทุนสำรองรูปแบบต่างๆ ส่วนที่เหลือเป็นทุนที่ได้จากการกู้ยืมจากแหล่งภายนอก เมื่อพิจารณาจากปริมาณการขยายตัวเฉลี่ยเมื่อเทียบกับปีก่อน พบว่าในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา สหกรณ์มีทุนดำเนินงานเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละประมาณ 252 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 9 บาทต่อปี โดยในส่วนของเป็นทุนของสหกรณ์เองนั้น เพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละประมาณ 167 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 11 บาทต่อปี(ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 จำนวนและการขยายตัวของทุน ของขบวนการสหกรณ์ ในจังหวัดอ่างทอง ระหว่าง พ.ศ. 2545-2547

รายการ	2545	2546	2547	การขยายตัวเฉลี่ยในรอบ 3 ปี	
				(ล้านบาท/ปี)	(ร้อยละ)
ทุนดำเนินงาน (ล้านบาท)	2,626.79	2,956.06	3,132.52	252	9.25
- ทุนของสหกรณ์ (ล้านบาท)	1,463.59	1,623.01	1,782.32	167	10.95
- กู้ยืมจากภายนอก (ล้านบาท)	1,178.75	1,333.05	1,350.19	85	7.19

ที่มา: รายงานฐานะการเงินของสหกรณ์ ประจำปีงบประมาณ 2545, 2546 และ 2547 สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ อ่างทอง

2.2) ปริมาณธุรกิจของสหกรณ์

ในปี 2547 สหกรณ์มีปริมาณธุรกิจที่ทำกับสมาชิกรวมทั้งสิ้น 3,607 ล้านบาท โดยในรอบ 3 ปีที่ผ่านมาปริมาณธุรกิจของสหกรณ์เพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละประมาณ 452 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 15 บาทต่อปี และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดการดำเนินธุรกิจด้านต่างๆของสหกรณ์ในช่วงพ.ศ. 2545-2547 พบดังนี้

ธุรกิจสินเชื่อ : ธุรกิจสินเชื่อ นับเป็นธุรกิจที่สำคัญมากที่สุดที่สหกรณ์ให้บริการแก่สมาชิก ณ สิ้นปี 2547 สหกรณ์ที่จดทะเบียนทุกประเภท มีการให้สินเชื่อแก่สมาชิกจำนวน 2,368 ล้านบาท หรือคิดเป็นสินเชื่อเฉลี่ยต่อสมาชิก 1 คนประมาณ 55,000 บาท โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยในรอบ 3 ปี ร้อยละ 16 ต่อปี

ธุรกิจรับฝากเงิน : สหกรณ์ได้ส่งเสริมการออมของสมาชิกโดยเปิดบริการรับฝากเงินจากสมาชิก ณ สิ้นปี 2547 สหกรณ์ทุกประเภทมียอดเงินฝากทั้งสิ้น 992 ล้านบาท หรือคิดเป็นเงินฝากเฉลี่ยต่อสมาชิก 1 คนประมาณ 23,000 บาท และมีอัตราการขยายตัวในช่วง 3 ปีตัวเฉลี่ย ร้อยละ 15.8 ต่อปี

ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย : นอกจากการบริการด้านการเงินแล้ว สำหรับสหกรณ์การเกษตร ยังให้บริการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย แก่สมาชิกอีกด้วย โดยในรอบปี 2547 สหกรณ์การเกษตรมียอดรวมการจัดหา

สินค้ามาจำหน่ายแก่สมาชิกทั้งสิ้น 218 ล้านบาท โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยในรอบ 3 ปีที่ผ่านมาร้อยละ 16 ต่อปี

ธุรกิจรวบรวมผลผลิตของสมาชิกเพื่อจัดจำหน่าย : บริการในด้านการรวบรวมผลผลิตของสมาชิก ออกจำหน่ายเป็นอีกบริการหนึ่งของสหกรณ์การเกษตรที่มีให้แก่สมาชิก นอกเหนือจากบริการด้านการเงิน ในปี 2547 สหกรณ์การเกษตรมียอดการรวบรวมผลผลิตจากสมาชิกทั้งสิ้น 23.85 ล้านบาท โดยอัตราการขยายตัวในรอบ 3 ปีที่ผ่านมาเป็นไปอย่างผันผวน

ธุรกิจการให้บริการ : ในรอบปี 2547 สหกรณ์มียอดการให้บริการ คิดเป็นมูลค่า 2.6 ล้านบาท โดยมีอัตราการขยายตัวในรอบ 3 ปี ประมาณร้อยละ 27 ต่อปี

ตารางที่ 4 จำนวนและการขยายตัวของปริมาณธุรกิจ ของขบวนการสหกรณ์ ในจังหวัดอ่างทอง
ระหว่าง พ.ศ. 2545-2547

รายการ	2545	2546	2547	การขยายตัวเฉลี่ย ในรอบ 3 ปี	
				(ล้านบาท/ปี)	(ร้อยละ)
ปริมาณธุรกิจ (ล้านบาท)	2,702.02	3,210.99	3,607.02	452.49	15.59
- สินเชื่อ (ล้านบาท)	1,758.15	2,013.76	2,368.77	305.31	16.09
- เงินรับฝาก (ล้านบาท)	747.17	783.48	992.92	122.87	15.80
- รวบรวมผลผลิต (ล้านบาท)	36.72	200.12	23.85	-	-
- จัดหาสินค้ามาจำหน่าย (ล้านบาท)	157.99	212.12	218.77	30.38	18.70
- ให้บริการ (ล้านบาท)	1.98	1.49	2.68	0.35	27.55

ที่มา: รายงานฐานะการเงินของสหกรณ์ ประจำปีงบประมาณ 2545, 2546 และ 2547

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อ่างทอง

3) ระดับมาตรฐานของสหกรณ์

ในปี 2548 สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอ่างทองได้ดำเนินการจัดระดับมาตรฐานของสหกรณ์ประเภทต่างๆ ในจังหวัด โดยใช้ตัวชี้วัดตามประกาศกรมส่งเสริมสหกรณ์ ปี 2545 และ 2547 (ดูรายละเอียดในภาคผนวก) พบว่า จากจำนวนสหกรณ์ที่ดำเนินงานทั้งสิ้น 22 สหกรณ์¹ ได้รับการจัดชั้นให้เป็นสหกรณ์ที่ได้เกณฑ์มาตรฐาน จำนวน 16 สหกรณ์หรือร้อยละ 73 และเป็นสหกรณ์ที่ไม่ได้เกณฑ์มาตรฐานจำนวน 6 สหกรณ์หรือร้อยละ 27 และเมื่อ

¹ ในปี 2548 จังหวัดอ่างทองมีสหกรณ์ที่จดทะเบียนทั้งสิ้น 25 สหกรณ์ เป็นสหกรณ์ที่อยู่ระหว่างชำระบัญชีเพื่อเลิกกิจการ 3 สหกรณ์ คงเหลือสหกรณ์ที่ดำเนินกิจการรวมทั้งสิ้น 22 สหกรณ์

พิจารณาแยกตามประเภทของสหกรณ์พบว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีอยู่ทั้งสิ้น 6 สหกรณ์ สามารถดำเนินงานได้ระดับมาตรฐานตามที่กรมส่งเสริมสหกรณ์กำหนดทุกแห่ง ในขณะที่สหกรณ์การเกษตรและสหกรณ์บริภการนั้นสามารถดำเนินงานได้ระดับมาตรฐานเพียงร้อยละ 64 และ 50 ตามลำดับ (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของสหกรณ์ที่จดทะเบียนในจังหวัดอ่างทอง จำแนกตามประเภทและระดับมาตรฐานของสหกรณ์ ในปี 2548

ประเภทของสหกรณ์	ระดับมาตรฐานของสหกรณ์					
	ได้มาตรฐาน		ไม่ได้มาตรฐาน		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1 สหกรณ์การเกษตร	9	64.29	5	35.71	14	100.00
2 สหกรณ์ออมทรัพย์	6	100.00	-	-	6	100.00
3 สหกรณ์บริการ	1	50.00	1	50.00	2	100.00
รวมทุกประเภท	16	72.72	6	27.28	22	100.00

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัด

สถานการณ์และการดำเนินงาน ของกลุ่ม/องค์กรประชาชน:

ในจังหวัดอ่างทองมีกลุ่ม/องค์กรของประชาชนหลากหลายรูปแบบ ส่วนใหญ่มักเกิดจากการชักนำของหน่วยงานภาครัฐในการจัดตั้งขึ้นมาเพื่อรองรับการช่วยเหลือที่หน่วยงานนั้นๆจะหยิบยื่นให้ หน่วยงานรัฐที่มีบทบาทสำคัญในการก่อกำเนิดกลุ่ม/องค์กรประชาชนเหล่านี้ได้แก่ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งมีกลุ่มที่อยู่ภายใต้การส่งเสริม คือ กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มสตรีสหกรณ์ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งกำกับดูแล กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานของรัฐอื่น อาทิ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงศึกษาธิการ ที่ให้การหนุนเสริมกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่ตามภารกิจหลักของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งสถานการณ์ของกลุ่ม/องค์กรประชาชนที่เป็นอยู่ในจังหวัดอ่างทองมีดังนี้

1) กลุ่มเกษตรกร

1.1) จำนวนกลุ่มและสมาชิก

ในจังหวัดอ่างทองมีเกษตรกรรวมตัวกันเป็นจัดตั้งเป็น “กลุ่มเกษตรกร” จำนวนมากมาย กระจายอยู่ในทุกอำเภอ ในรอบปี 2547 ทั้งจังหวัดมีกลุ่มเกษตรกรที่จดทะเบียนรวมทั้งสิ้น 60 กลุ่ม แต่ที่สามารถดำเนินงานและ

ตรวจสอบบัญชีได้มีอยู่เพียง 49 กลุ่ม (ร้อยละ 81) มีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 5,584 คน ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา จำนวนกลุ่มเกษตรกรและจำนวนสมาชิกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 จำนวนกลุ่มเกษตรกรและสมาชิก ในจังหวัดอ่างทอง ระหว่างพ.ศ.2545- 2547

รายการ	2545	2546	2547	การขยายตัวเฉลี่ยในรอบ 3 ปี
จำนวนกลุ่มที่จดทะเบียน (กลุ่ม)	57	58	60	1.5 กลุ่ม/ปี
- ดำเนินกิจการ (กลุ่ม)	48	49	49	-
- ไม่ดำเนินกิจการ/รอชำระบัญชี(กลุ่ม)	9	9	11	-
จำนวนสมาชิก (คน)	5,530	5,548	5,584	27 คน/ปี

ที่มา: รายงานฐานะการเงินของกลุ่มเกษตรกร ประจำปีงบประมาณ 2545, 2546 และ 2547 สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อ่างทอง

1.2) สถานการณ์ทางธุรกิจของกลุ่มเกษตรกร

1.2.1) “ทุน”ของกลุ่มเกษตรกร

ในรอบปี 2547 กลุ่มเกษตรกรมีทุนที่ใช้ในการดำเนินงานทั้งสิ้น 10.67 ล้านบาท ในจำนวนนี้ประมาณครึ่งหนึ่งเป็นทุนของกลุ่มฯที่อยู่ในรูปของทุนเรือนหุ้นของสมาชิก อีกครึ่งหนึ่งเป็นทุนที่ได้จากการกู้ยืมจากแหล่งภายนอก เมื่อพิจารณาจากปริมาณการเปลี่ยนแปลงของทุนในรอบ 3 ปีที่ผ่านมาพบว่าทุนที่ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มฯจะมีปริมาณที่ลดลงอย่างต่อเนื่องทุกปี แต่ทุนในส่วนของกลุ่มฯยังคงมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปีเช่นกัน สะท้อนให้เห็นว่าความนิยมเลี้ยงที่กลุ่มฯจะพึ่งพาทุนของตนเองในการดำเนินกิจการมีมากขึ้นทุกปี (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 จำนวนและการขยายตัวของทุน ของกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอ่างทอง ระหว่าง พ.ศ. 2545-2547

รายการ	2545	2546	2547	การขยายตัวเฉลี่ยในรอบ 3 ปี (ล้านบาท/ปี)
ทุนดำเนินงาน (ล้านบาท)	16.37	10.78	10.67	-2.85
- ทุนของกลุ่มฯ (ล้านบาท)	3.94	4.02	5.43	0.74
- กู้ยืมจากภายนอก (ล้านบาท)	12.42	6.76	5.23	-3.59

ที่มา: รายงานฐานะการเงินของสหกรณ์ ประจำปีงบประมาณ 2545, 2546 และ 2547 สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อ่างทอง

1.2.2) ปริมาณธุรกิจของกลุ่มเกษตรกร

ในปี 2547 กลุ่มเกษตรกรมีปริมาณธุรกิจที่ทำกับสมาชิกรวมทั้งสิ้น 5.3 ล้านบาท ส่วนใหญ่เป็นการให้สินเชื่อและการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายแก่สมาชิก ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมาปริมาณธุรกิจที่กลุ่มเกษตรกรทำกับสมาชิกมีปริมาณที่ลดลงทุกปี โดยเฉพาะธุรกิจการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายให้แก่สมาชิก (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 จำนวนและการขยายตัวของปริมาณธุรกิจ ของกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดอ่างทอง
ระหว่าง พ.ศ. 2545-2547

รายการ	2545	2546	2547	การขยายตัวเฉลี่ยใน รอบ 3 ปี (ล้านบาท/ปี)
ปริมาณธุรกิจ (ล้านบาท)	14.22	6.41	5.30	-4.45
- สินเชื่อ (ล้านบาท)	0.56	0.86	2.65	1.04
- รวบรวมผลผลิต (ล้านบาท)	0.51	0.03	0.02	-0.25
- จัดหาสินค้ามาจำหน่าย (ล้านบาท)	12.91	5.41	2.64	-5.14
- ให้บริการ (ล้านบาท)	0.22	0.08	0.01	-0.11

ที่มา: รายงานฐานะการเงินของกลุ่มเกษตรกร ประจำปีงบประมาณ 2545, 2546 และ 2547 สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ อ่างทอง

1.2.3) ระดับมาตรฐานของกลุ่มเกษตรกร

ในปี 2548 สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอ่างทองได้ดำเนินการจัดระดับมาตรฐานของกลุ่มเกษตรกรทั้งหมดที่มีอยู่ในจังหวัด โดยใช้หลักเกณฑ์การจัดมาตรฐานกลุ่มเกษตรกรตามประกาศกรมส่งเสริมสหกรณ์ ปี 2545 (ดูรายละเอียดในภาคผนวก) พบว่าจากจำนวนกลุ่มเกษตรกรที่ดำเนินงานทั้งสิ้น 49 กลุ่ม ได้รับการจัดชั้นให้เป็นกลุ่มเกษตรกรที่ได้เกณฑ์มาตรฐานเพียง 5 กลุ่ม หรือราวร้อยละ 10 เท่านั้น และเป็นกลุ่มเกษตรกรที่ดำเนินงานต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานจำนวน มากถึง 44 กลุ่ม หรือประมาณ ร้อยละ 90 (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดอ่างทอง จำแนกตามประเภทและระดับมาตรฐาน
ณ วันที่ 1 สิงหาคม 2548

ประเภทกลุ่มเกษตรกร	ระดับมาตรฐานของกลุ่มเกษตรกร					
	ได้มาตรฐาน		ต่ำกว่ามาตรฐาน		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1 กลุ่มเกษตรกรทำนา	4	9.75	37	90.25	41	100.00
2 กลุ่มเกษตรกรทำสวน	-	-	5	100.00	5	100.00
3 กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์	1	33.33	2	66.67	3	100.00
รวมทุกประเภท	5	10.20	44	89.80	49	100.00

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอ่างทอง

2) กลุ่มสตรีสหกรณ์

นับตั้งแต่ ปี 2542 เป็นต้นมากรมส่งเสริมสหกรณ์ได้ให้การสนับสนุนโดยเฉพาะในด้านงบประมาณในการจัดตั้ง “กลุ่มสตรีสหกรณ์” เพื่อส่งเสริมให้บรรดาแม่บ้านหรือครอบครัวของสมาชิกสหกรณ์ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพเสริมรายได้ให้แก่ครอบครัว ซึ่งจนถึงปัจจุบันในปี 2548 กลุ่มสตรีสหกรณ์ที่ได้รับการส่งเสริมให้เกิดขึ้นมีจำนวนทั้งสิ้น 78 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิกรวม 2,002 คน อย่างไรก็ตามไม่ปรากฏหลักฐานด้านทุนที่ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มเหล่านี้ (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 จำนวนกลุ่มสตรีสหกรณ์และจำนวนสมาชิก ที่มีอยู่ในจังหวัดอ่างทอง ปี 2548

ประเภทกลุ่ม	จำนวน(กลุ่ม)	จำนวนสมาชิก(คน)
- กลุ่มผู้ผลิต	59	1,803
- ผลิตภัณฑ์จักสาน	10	345
- แปรรูปอาหาร	25	657
- ศิลปประดิษฐ์	13	472
- ผ้าและผลิตภัณฑ์ผ้า	6	184
- อื่นๆ	5	145
- กลุ่มสินเชื่	19	199
รวมทุกประเภท	78	2,002

ที่มา: รายงานข้อมูลกลุ่มสตรี สังกัดสำนักงานสหกรณ์จังหวัดอ่างทอง ณ วันที่ 1 สิงหาคม 2548

3) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตั้งแต่ ปี 2544 จังหวัดอ่างทองโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดได้ดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบันจังหวัดอ่างทองมีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองรวม 532 กองทุน กระจายอยู่ใน 513 หมู่บ้านและ 19 ชุมชนเมือง มีจำนวนสมาชิกรวมทั้งสิ้น 48,501 คน มีเงินทุนรวมทั้งสิ้นประมาณ 632 ล้านบาท² (ตารางที่ 11) และจากผลการจัดชั้นมาตรฐานการบริหารจัดการกองทุนออกเป็น 3 ระดับ คือ AAA(มีผลการบริหารจัดการดี) , AA(มีผลการบริหารจัดการปานกลาง) และ A (มีผลการบริหารจัดการที่ต้องปรับปรุง) พบว่ากองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่ราวร้อยละ 77 มีผลการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง มีกองทุนที่ดำเนินงานได้ผลดีอยู่เพียงร้อยละ 20 เท่านั้น (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 11 จำนวนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและจำนวนสมาชิก ในจังหวัดอ่างทอง ปี 2547

อำเภอ	จำนวน(กองทุน)	จำนวนสมาชิก(คน)	เงินทุน(ล้านบาท)
เมืองอ่างทอง	90	9,123	107.46
วิเศษชัยชาญ	126	11,068	149.05
โพธิ์ทอง	110	9,273	129.86
แสวงหา	61	6,318	70.91
ไชโย	51	4,059	58.64
ป่าโมก	57	5,303	71.75
สามโก้	37	3,357	44.88
รวมทั้งจังหวัด	532	48,501	632.62

ที่มา: รายงานสรุป 3 ปี กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดอ่างทอง สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอ่างทอง

² เป็นข้อมูล ณ วันที่ 30 สิงหาคม 2547 จากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอ่างทอง

ตารางที่ 12 จำนวนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในจังหวัดอ่างทอง ปี 2547 จำแนกตามผลการจัดมาตรฐานการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

อำเภอ	ผลการจัดชั้น			
	AAA	AA	A	รวม
เมืองอ่างทอง	10	73	7	90
วิเศษชัยชาญ	26	100	-	126
โพธิ์ทอง	24	85	1	110
แสวงหา	20	41	-	61
ไชโย	6	43	2	51
ป่าโมก	8	49	-	57
สามโก้	15	22	-	37
รวมทั้งจังหวัด	109 (20.49%)	413 (77.63%)	10 (1.88%)	532 (100.00%)

หมายเหตุ: ชั้น AAA หมายถึง กองทุนที่มีผลการบริหารจัดการดี

ชั้น AA หมายถึง กองทุนที่มีผลการบริหารจัดการปานกลาง

ชั้น A หมายถึง กองทุนที่มีผลการบริหารจัดการต้องปรับปรุง

ที่มา: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอ่างทอง

4) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

“กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต” เป็นองค์กรที่เกิดขึ้นจากการสนับสนุนของกรมการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ประชาชนในชนบทรวมตัวกันระดมเงินออมเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านเงินทุนประกอบอาชีพหรือใช้จ่ายยามเดือดร้อนจำเป็น จังหวัดอ่างทองได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมาตั้งแต่ปี 2517 ปัจจุบันในปี 2548 จังหวัดอ่างทองมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตรวมทั้งสิ้นจำนวน 119 กลุ่ม มีสมาชิกจำนวน 14,248 คน มีเงินสะสมสะสมทรัพย์รวมทั้งสิ้น 68.58 ล้านบาท จากผลการประเมินระดับการพัฒนาออมทรัพย์ฯ ทั้งหมดที่มีในจังหวัดอ่างทองพบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับดีจำนวน 35 กลุ่ม (ประมาณร้อยละ 30) อยู่ในระดับพอใช้จำนวน 73 กลุ่ม (ประมาณร้อยละ 60) และต้องปรับปรุงจำนวน 10 กลุ่ม (ประมาณร้อยละ 10) (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 ภาพรวมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในจังหวัดอ่างทอง ปี 2546-2548

ปี	จำนวน (กลุ่ม)	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนเงินสัจจะ สะสมทรัพย์(ล้านบาท)	ระดับการพัฒนา		
				1	2	3
2546	140	14,873	61.25	17 กลุ่ม	94 กลุ่ม	29 กลุ่ม
2547	132	14,942	66.40	11 กลุ่ม	59 กลุ่ม	20 กลุ่ม
2548	119	14,248	68.58	10 กลุ่ม	73 กลุ่ม	35 กลุ่ม

หมายเหตุ : - ไม่ปรากฏข้อมูลการจัดระดับการพัฒนาในปี 2547 จำนวน 42 กลุ่ม และในปี 2548 จำนวน 1 กลุ่ม

- การพัฒนาระดับ 1 หมายถึง กลุ่มที่มีผลงานควรปรับปรุง

2 หมายถึง กลุ่มที่มีผลงานพอใช้ได้

3 หมายถึง กลุ่มที่มีผลงานดี

ที่มา: ข้อมูลการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและกิจกรรมเครือข่าย ปี 2546,2547,2548 สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอ่างทอง

ตารางที่ 14 จำนวนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและจำนวนสมาชิก ในจังหวัดอ่างทอง ปี 2548 จำแนกตามอำเภอ

อำเภอ	จำนวน(กลุ่ม)	จำนวนสมาชิก(คน)	เงินสัจจะสะสม(ล้านบาท)
เมืองอ่างทอง	16	1,660	7.77
วิเศษชัยชาญ	18	2,390	11.26
โพธิ์ทอง	36	3,580	11.53
แสวงหา	24	2,394	4.52
ไชโย	4	149	0.49
ป่าโมก	8	3,467	30.17
สามโก้	13	608	2.79
รวมทั้งจังหวัด	119	14,248	68.53

ที่มา: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอ่างทอง

5) กลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ตั้งแต่ ปี 2544 จังหวัดอ่างทองโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดได้ดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลในการสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากร ภูมิปัญญาในท้องถิ่น มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ โดยการส่งเสริมให้เกิดกลุ่มอาชีพเพื่อผลิตสินค้าและบริการภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จนถึงปัจจุบันจากการศึกษาพบว่าจังหวัด

อ่างทองมีกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จำนวน 101 กลุ่ม กระจายอยู่ใน 7 อำเภอ (ตารางที่ 15) และจากผลการจัดอันดับสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ออกเป็น 5 ระดับ คือ ระดับ 5 ดาว(มีคุณภาพมาตรฐานหรือมีศักยภาพในการส่งออก) ระดับ 4 ดาว(มีศักยภาพเป็นที่ยอมรับระดับประเทศและสามารถพัฒนาสู่สากลได้) ระดับ 3 ดาว (เป็นสินค้าระดับกลางที่สามารถพัฒนาสู่ระดับ 4 ดาวได้) ระดับ 2 ดาว(เป็นสินค้าที่สามารถพัฒนาสู่ระดับ 3 ดาวได้) และ ระดับ 1 ดาว (ไม่สามารถพัฒนาได้เนื่องจากมีจุดอ่อนมากและยากต่อการพัฒนา) พบว่ากลุ่มผู้ผลิตที่มีขีดความสามารถในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพในระดับ 4-5 ดาวซึ่งเป็นสินค้าที่ได้มาตรฐานได้รับการยอมรับในระดับประเทศ มีจำนวน 17 กลุ่มหรือประมาณร้อยละ 16 เท่านั้น โดยกลุ่มผู้ผลิตส่วนใหญ่กว่าครึ่งหนึ่งยังผลิตสินค้าในระดับที่ต่ำกว่ามาตรฐาน (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 15 จำนวนกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดอ่างทอง ปี 2548 จำแนกตามอำเภอ

	อำเภอ							รวม
	เมือง	ไชโย	ป่าโมก	โพธิ์ทอง	แสวงหา	วิเศษฯ	สามโก้	
จำนวนผู้ผลิต(กลุ่ม)	20	9	11	25	11	18	7	101
ร้อยละ	19.80	8.91	10.89	25.75	10.89	17.82	6.93	100.00

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศเพื่อการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน

ตารางที่ 16 จำนวนกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดอ่างทอง ปี 2547 จำแนกตามผลการจัดระดับสุดยอดสินค้าที่กลุ่มผลิตได้

รายการ	ผลการจัดระดับสินค้าที่กลุ่มผลิตได้				
	5 ดาว	4 ดาว	3 ดาว	1-2 ดาว	รวม
จำนวนกลุ่มผู้ผลิต(กลุ่ม)	2	15	29	55	101
ร้อยละ	1.98	14.85	28.71	54.45	100.00

หมายเหตุ : ระดับ 5 ดาว หมายถึงเป็นสินค้าที่มีคุณภาพมาตรฐานหรือมีศักยภาพในการส่งออก
 ระดับ 4 ดาว หมายถึงเป็นสินค้าที่มีศักยภาพเป็นที่ยอมรับระดับประเทศและสามารถพัฒนาสู่สากลได้
 ระดับ 3 ดาว หมายถึงเป็นสินค้าระดับกลางที่สามารถพัฒนาสู่ระดับ 4 ดาว ได้
 ระดับ 2 ดาว หมายถึงเป็นสินค้าระดับกลางที่สามารถพัฒนาสู่ระดับ 3 ดาว ได้
 ระดับ 1 ดาว หมายถึงเป็นสินค้าที่ไม่สามารถพัฒนาได้เนื่องจากมีจุดอ่อนมากและยากต่อการพัฒนา

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศเพื่อการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน

เครือข่ายการเชื่อมโยงของสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรประชาชน:

ก่อนที่จะเริ่มต้นโครงการวิจัยฯ สหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรประชาชนต่างๆที่มีอยู่ในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง มีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายอยู่บ้าง โดยส่วนใหญ่มีที่มาจากคำแนะนำและสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ซึ่งมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบกลุ่ม/องค์กรต่างๆเหล่านั้น การเชื่อมโยงกันของสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรประชาชนที่มีอยู่นั้นมีเป้าหมายทั้งเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆทางธุรกิจ และกิจกรรมที่ไม่ใช่ธุรกิจ โดยรูปแบบของการเชื่อมโยงกันก็มีทั้งที่เป็นทางการ กึ่งทางการ และไม่เป็นทางการ ปัจจุบันการเชื่อมโยงขององค์กรต่างๆเหล่านี้ที่น่าสนใจได้แก่

1) ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรอ่างทองจำกัด

เส้นทางในการทำธุรกิจตามวิถีของสหกรณ์นั้น “ชุมนุมสหกรณ์” จะเป็นเครือข่ายต่อยอดของสหกรณ์ชั้นปฐม จำนวนหนึ่ง ที่มาร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่ธุรกิจของพวกเขาตามแบบฉบับของสหกรณ์ซึ่งเชื่อมั่นในความสำเร็จที่จะได้มาจากการร่วมมือกัน การรวมตัวกันของสหกรณ์ต่างๆเป็นชุมนุมสหกรณ์นั้นเป็นไปอย่างเป็นทางการ มีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเพื่อดำเนินธุรกิจตามพรบ.สหกรณ์ การร่วมมือกันในรูปแบบของชุมนุมสหกรณ์นี้จะเป็นการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในลักษณะที่ต้องลงทุนถือหุ้นเป็นเจ้าของร่วมกัน ดูแลบริหารงานของชุมนุมฯร่วมกัน และรับผลประโยชน์ที่อาจจะเกิดขึ้นร่วมกัน

ในจังหวัดอ่างทองมีการรวมตัวกันของสหกรณ์การเกษตรระดับปฐมจำนวน 7 สหกรณ์ จัดตั้งเป็น “ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอ่างทอง จำกัด” มาตั้งแต่ ปี 2518 จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบันชุมนุมสหกรณ์แห่งนี้ ไม่สามารถเป็นแม่ข่ายที่จะเชื่อมโยงธุรกิจกับบรรดาสหกรณ์สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ³ การดำเนินงานของชุมนุมฯแห่งนี้มีปัญหการบริหารงานจนธุรกิจขาดทุนติดต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง ในบางช่วงเวลาถึงกับต้องขายทอดตลาดทรัพย์สินของชุมนุมฯเพื่อชำระหนี้ อย่างไรก็ตามทุกวันนี้ชุมนุมฯยังคงดำเนินกิจการอยู่ โดยสถานการณ์ทางธุรกิจของชุมนุมฯในรอบ 3 ปีที่ผ่านมาจนถึงแม้ว่าแนวโน้มปริมาณการดำเนินธุรกิจจะมีเพิ่มมากขึ้นแต่ผลประกอบการก็ยังคงขาดทุนอยู่ทุกปี ทำให้ปัจจุบันสหกรณ์มียอดขาดทุนสะสม กว่า 3 ล้านบาทมากกว่าทุนของสหกรณ์ที่มีอยู่ (ตารางที่ 17)

³ อ่านเพิ่มเติมใน “เครือข่ายที่ล้มเหลวของขบวนการสหกรณ์ :บทเรียนจากชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอ่างทอง จำกัด” ในภาคผนวก

ตารางที่ 17 สถานการณ์ทางธุรกิจของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอ่างทอง ระหว่าง พ.ศ. 2545-2547

รายการ	2545	2546	2547
● จำนวนสมาชิก (สหกรณ์)	10	10	10
● ทุนดำเนินงาน (ล้านบาท)	5.86	5.10	6.57
- ทุนของสหกรณ์ (ล้านบาท)	-15.55	1.23	-0.31
- หนี้สิน (ล้านบาท)	21.42	3.87	6.88
● ปริมาณธุรกิจ (ล้านบาท)	1.14	12.05	14.64
- สินเชื่อ (ล้านบาท)	-	-	-
- เงินรับฝาก (ล้านบาท)	0.14	3.63	6.57
- รวบรวมผลผลิต (ล้านบาท)	0.27	5.07	6.97
- จัดหาสินค้ามาจำหน่าย (ล้านบาท)	0.73	3.35	1.10
- ให้บริการ (ล้านบาท)	-	-	-
● กำไรขาดทุนสุทธิ(ล้านบาท)	-0.52	-0.16	-1.78
● กำไรขาดทุนสะสม(ล้านบาท)	-18.05	-1.26	-3.04

ที่มา: รายงานฐานะการเงินของสหกรณ์ ประจำปีงบประมาณ 2545, 2546 และ 2547 สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ อ่างทอง

2) ชมรมสหกรณ์จังหวัดอ่างทอง

การเชื่อมโยงกันอีกรูปแบบหนึ่งของสหกรณ์ต่างๆในจังหวัดอ่างทองคือ การก่อตั้ง “ชมรมสหกรณ์จังหวัดอ่างทอง” ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของสหกรณ์ทุกประเภทอย่างไม่เป็นทางการ ไม่มีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเหมือนกับชุมนุมสหกรณ์การเกษตร เป้าหมายหลักของชมรมฯคือเป็นแหล่งพบปะสังสรรค์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน และดำเนินกิจกรรมต่างๆที่จะเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสหกรณ์ ชมรมฯแห่งนี้เริ่มตั้งขึ้นตั้งแต่ ปี 2528 ภายใต้การสนับสนุนของสหกรณ์จังหวัดอ่างทอง ในระยะแรกๆ การพบปะกันของสมาชิกชมรมฯจะใช้สถานที่ของสหกรณ์หมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมทุกๆสองเดือน แต่อย่างไรก็ตามกิจกรรมของชมรมฯที่มีไม่มากนักทำให้เครือข่ายนี้ไม่ค่อยมีบทบาทต่อสหกรณ์สมาชิกเท่าที่ควร จนกระทั่งในปี 2542 ได้มีการรื้อฟื้นกิจกรรมต่างๆขึ้นมาสานต่อและเครือข่ายนี้ก็แข็งแรงมากขึ้น โดยงบประมาณที่นำมาใช้ทำกิจกรรมต่างๆของชมรมฯนั้นได้มาจากการสนับสนุนของสหกรณ์สมาชิกและสำนักงานสหกรณ์จังหวัด จนถึงในปัจจุบัน ชมรมฯมีกิจกรรมที่ทำร่วมกันมากขึ้น ทั้งกิจกรรมทางธุรกิจและกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตลอดจนกิจกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางสหกรณ์แก่สาธารณชน จากการศึกษาพบว่ามูลค่าการเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างสหกรณ์ต่างๆ ณ เดือนกันยายน 2548 มีกว่า 32 ล้านบาท ส่วนใหญ่เป็นการเชื่อมโยงธุรกิจการเงินด้วยการรับฝากเงินระหว่างสหกรณ์ (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 การเชื่อมโยงธุรกิจของสหกรณ์ที่จดทะเบียน ในจังหวัดอ่างทอง ณ กันยายน 2548

ลักษณะธุรกิจที่เชื่อมโยง	จำนวนสหกรณ์/กลุ่มที่เชื่อมโยง (สหกรณ์/กลุ่ม)	มูลค่าการเชื่อมโยง (ล้านบาท)
● กู้ยืมเงิน	2	6.60
● ฝากเงิน	10	24.00
● ซื้อ-ขายข้าวสาร/ปลายข้าว	9	0.87
● ซื้อ-ขายปุ๋ย	4	0.98
	รวม	32.45

ที่มา: ชมรมสหกรณ์จังหวัดอ่างทอง

3) เครือข่ายสืบสานปณิธานอ่างทอง

เครือข่าย“สืบสานปณิธานอ่างทอง”เป็นอีกเครือข่ายหนึ่งของกลุ่ม/องค์กรประชาชนในจังหวัดอ่างทองที่น่าสนใจ มีศูนย์กลางของเครือข่ายอยู่ที่ ตำบลบ้านพราน อำเภอแสวงหา เครือข่ายนี้เกิดขึ้นจากผลพวงของการสนับสนุนและการกระตุ้นจากหน่วยงานต่างๆที่ให้กับพื้นที่ตำบลบ้านพราน มาตั้งแต่ ปี 2543 อาทิ โครงการ PAP (Participatory Assessment and Planning) ซึ่งเป็นโครงการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร โครงการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเองซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก SIF (Social Investment Fund) รวมทั้งโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชนของกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งเข้ามากระตุ้นให้กลุ่มองค์กรในตำบลบ้านพรานรวมตัวกันเป็นเครือข่ายพรานบุญ ในปี2546⁴ กล่าวได้ว่าโครงการต่างๆเหล่านี้มีส่วนในการสร้างให้ผู้นำกลุ่ม/องค์กรประชาชนต่างๆในชุมชนบ้านพราน มีวิสัยทัศน์และความตั้งใจจริงในการพัฒนามากขึ้น ตระหนักถึงบทบาทของตนเองในการแก้ไขปัญหาของชุมชนมากขึ้น ซึ่งต่อมาผู้นำกลุ่มต่างๆเหล่านี้ได้รวมตัวกันก่อตั้งเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกลุ่ม/องค์กรต่างๆในพื้นที่ และขยายตัวครอบคลุมทั้ง 7 อำเภอของจังหวัดเมื่อได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(พอช.)ในโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในปี 2547 เรียกว่า “เครือข่ายสืบสานปณิธานอ่างทอง” ลักษณะของกิจกรรมการเชื่อมโยงเครือข่ายส่วนใหญ่อยู่ในรูปของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน การเชื่อมโยงทางธุรกิจมีน้อยมากไม่สามารถประเมินมูลค่าได้

จวบจนถึงปัจจุบันจากการสัมภาษณ์แกนนำเครือข่ายพบว่า⁵ ความเข้มแข็งของเครือข่ายนี้อ่อนล้าลงไปมาก เนื่องจากกลุ่มต่างๆมีภารกิจของตนมากขึ้นและประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมที่กลุ่มต่างๆจะได้จากเครือข่ายมีไม่ชัดเจน อีกทั้งแกนนำสำคัญของเครือข่ายถูกหน่วยงานภาครัฐดึงไปเป็นวิทยากรจนไม่ค่อยมีเวลาให้เครือข่าย ปัจจุบันกลุ่มต่างๆที่ยังคงเหนียวแน่นกับเครือข่าย มีเหลือประมาณ 20 กลุ่ม ที่ยังมีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันอยู่

⁴ จากรายงานการวิจัยระยะที่ 2 โครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบการสร้างและพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชน : ทีมวิจัยตำบลบ้านพราน อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง โดย ณรงค์ศักดิ์ จักกรกรณ์ , มิถุนายน 2546.

⁵ จากการพบและพูดคุยกับแกนนำเครือข่ายจำนวน 8 คน เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2548.

บทที่ 4

สถานการณ์ความยากจนของสมาชิกสหกรณ์ และกลุ่มองค์กรประชาชน ในจังหวัดอ่างทอง

คนจนในภาพรวมของจังหวัดอ่างทอง:

จากการตรวจสอบข้อมูลคนจนจดทะเบียนในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง ซึ่งจัดทำโดย กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พบว่า ในปี 2548 ประชาชนในจังหวัดอ่างทองที่ไปขึ้นทะเบียนคนจนกับทางราชการมีจำนวนทั้งสิ้น 29,036 คน คิดเป็นประมาณร้อยละ 10 ของประชากรทั้งจังหวัด โดยอำเภอวิเศษชัยชาญเป็นอำเภอที่มีประชาชนลงทะเบียนคนจนมากที่สุด จำนวน 9,397 คน และอำเภอป่าโมกน้อยที่สุดจำนวน 584 คน (ตารางที่ 19) เมื่อพิจารณาที่ปัญหาซึ่งประชาชนประสบพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 58 เป็นปัญหาเกี่ยวกับหนี้สิน รองลงมาร้อยละ 21 เป็นปัญหาเกี่ยวกับที่ดินทำกิน และร้อยละ 13 เป็นปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย (ตารางที่ 20)

ตารางที่ 19 จำนวนคนจนจดทะเบียนและจำนวนประชากรในจังหวัดอ่างทอง จำแนกตามอำเภอ

อำเภอ	จำนวนประชากร ¹ (คน)	จำนวนคนจนจดทะเบียน(คน)	ร้อยละ
เมืองอ่างทอง	54,591	1,752	3.21
สามโก้	18,841	2,135	11.33
โพธิ์ทอง	55,189	7,428	13.46
วิเศษชัยชาญ	67,769	9,397	13.87
แสวงหา	34,389	4,250	12.36
ไชโย	22,872	3,490	15.26
ป่าโมก	29,316	584	1.99
รวม	282,967	29,036	10.26

หมายเหตุ : ¹ เป็นจำนวนประชากร ณ ธันวาคม 2547

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 20 จำนวนคนจนจดทะเบียนในจังหวัดอ่างทอง จำแนกตามอำเภอและลักษณะของปัญหา

อำเภอ	ลักษณะของปัญหา					รวม (ปัญหา)
	หนี้สิน	ที่ดินทำกิน	ที่อยู่อาศัย	ถูกหลอกลวง	อื่น ๆ	
เมืองอ่างทอง	1,037	116	447	3	149	1,752
สามโก้	2,135	-	-	-	-	2,135
โพธิ์ทอง	4,258	2,140	1,002	19	9	7,428
วิเศษชัยชาญ	4,421	2,306	1,624	37	1,009	9,397
แสวงหา	2,656	1,556	4	34	-	4,250
ไชโย	2,177	-	755	18	540	3,490
ป่าโมก	324	18	101	-	141	30
รวม	17,008 (58.59)	6,136 (21.13)	3,933 (13.54)	111 (0.38)	1,848 (6.36)	29,036 (100.00)

ที่มา: ตรวจสอบจากข้อมูลทะเบียนคนจน ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

คนจนที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์:

จากการศึกษาสถานะความยากจนของบรรดาสมาชิกของสหกรณ์ ประเภทต่างๆ พบดังนี้

1) สหกรณ์ออมทรัพย์

ในจังหวัดอ่างทองมีสหกรณ์ที่จดทะเบียนเป็นสหกรณ์ประเภทออมทรัพย์อยู่ทั้งสิ้น จำนวน 6 สหกรณ์ โดยทั้งหมดเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ของผู้ที่มีเงินได้รายเดือนประจำทั้งที่เป็นข้าราชการ และพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม จากการตรวจสอบรายชื่อสมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ในจังหวัดอ่างทอง จำนวนทั้งสิ้น 5 สหกรณ์ (ไม่รวมสหกรณ์ออมทรัพย์ครู) พบว่า มีสมาชิกของสหกรณ์ที่ประสบปัญหาความยากจนและไปขึ้นทะเบียนคนจนกับภาครัฐ จำนวนทั้งสิ้น 37 คน คิดเป็นร้อยละ 1.16 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เป็นที่น่าสังเกตว่าถึงแม้จะมีจำนวนสมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ขึ้นทะเบียนคนจนจำนวนไม่มากนัก แต่ผู้ที่จดทะเบียนเป็นคนจนทั้งหมดล้วนเป็นสมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ในหน่วยงานราชการทั้งสิ้น ในขณะที่ไม่มีสมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ในโรงงานอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนเป็นคนจนเลย (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 คนจนจุดทะเบียนที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ในจังหวัดอ่างทอง จำแนกรายสหกรณ์

สหกรณ์	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนคนจนจุด ทะเบียน(คน)	ร้อยละของคนจน จุดทะเบียน
สหกรณ์ออมทรัพย์สาธารณสุขอ่างทอง จำกัด	853	23	2.69
สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลอ่างทอง จำกัด	675	9	1.33
สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจอ่างทอง จำกัด	605	5	0.83
สหกรณ์ออมทรัพย์สหภาพแรงงานไทยคาร์บอนฯ	256	0	0.00
สหกรณ์ออมทรัพย์สหภาพแรงงานไทยเรยอน	809	0	0.00
สหกรณ์ออมทรัพย์ครู	3,657	na	na
รวม	3,198¹	37	1.16

หมายเหตุ: na = ไม่มีข้อมูล

^{1/} ไม่รวมสหกรณ์ออมทรัพย์ครู

ที่มา: ตรวจสอบจากข้อมูลทะเบียนคนจน ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

2) สหกรณ์บริการ

ในจังหวัดอ่างทองมีสหกรณ์ที่จดทะเบียนเป็นสหกรณ์ประเภทบริการอยู่เพียง 2 สหกรณ์ คือสหกรณ์อ่างทองเดินรถ จำกัด และสหกรณ์เคหสถานเมืองใหม่ชัยมงคล จำกัด จากการตรวจสอบรายชื่อสมาชิกของสหกรณ์ทั้งสองแห่งนี้ พบว่า มีสมาชิกของสหกรณ์ที่ประสบปัญหาความยากจนและไปขึ้นทะเบียนคนจนกับภาครัฐ จำนวนทั้งสิ้น 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.68 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด โดยทั้งสองสหกรณ์มีจำนวนคนจนจุดทะเบียนในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ตารางที่ 22)

ตารางที่ 22 คนจนจุดทะเบียนที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์บริการในจังหวัดอ่างทอง จำแนกรายสหกรณ์

สหกรณ์	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนคนจนจุด ทะเบียน(คน)	ร้อยละของคนจน จุดทะเบียน
สหกรณ์เมืองใหม่ชัยมงคล จำกัด	132	4	3.03
สหกรณ์อ่างทองเดินรถ จำกัด	85	4	4.70
รวม	217	8	3.68

ที่มา: ตรวจสอบจากข้อมูลทะเบียนคนจน ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

3) สหกรณ์การเกษตร

จังหวัดอ่างทองมีสหกรณ์ขึ้นปฐุมที่จดทะเบียนเป็นสหกรณ์การเกษตร ทั้งสิ้นจำนวน 14 สหกรณ์ กระจายตัวอยู่ในทุกอำเภอ จากการตรวจสอบรายชื่อสมาชิกของสหกรณ์การเกษตร ที่มีข้อมูลสมบูรณ์จำนวนทั้งสิ้น 12 สหกรณ์ พบว่ามีสมาชิกของสหกรณ์ที่ประสบปัญหาความยากจนและไปขึ้นทะเบียนคนจนกับภาครัฐ จำนวนทั้งสิ้น 4,173 คน คิดเป็นร้อยละ 27.20 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด โดยสหกรณ์ที่มีสมาชิกจดทะเบียนเป็นคนจนจำนวนมากที่สุด คือ สหกรณ์การเกษตรสามโก้ ซึ่งมีสมาชิกจดทะเบียนเป็นคนจนมากถึง ร้อยละ 44.9 รองลงมาคือสหกรณ์โคเนื้ออ่างทอง จำกัด ร้อยละ 43.52 (ตารางที่ 23) เมื่อพิจารณาความยากจนของสมาชิกจำแนกตามลักษณะของปัญหาพบว่า สมาชิกของสหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่ร้อยละ 83.7 มีปัญหาในด้านหนี้สิน (ตารางที่ 24)

ตารางที่ 23 คนจนจดทะเบียนที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดอ่างทอง จำแนกรายสหกรณ์

สหกรณ์	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนคนจนจดทะเบียน(คน)	ร้อยละของคนจน จดทะเบียน
สหกรณ์การเกษตรเมืองอ่างทอง จำกัด	1,158	62	5.25
สหกรณ์การเกษตรวิเศษชัยชาญ จำกัด	2,994	807	26.95
สหกรณ์การเกษตรสามโก้ จำกัด	1,922	863	44.90
สหกรณ์การเกษตรโพธิ์ทอง จำกัด	3,660	1,295	34.56
สหกรณ์การเกษตรแสวงหา จำกัด	1,653	620	37.51
สหกรณ์การเกษตรป่าโมก จำกัด	880	7	0.80
สหกรณ์การเกษตรไชโย จำกัด	1,079	380	35.22
สหกรณ์โคเนื้ออ่างทอง จำกัด	193	84	43.52
สหกรณ์การเกษตรผู้เลี้ยงและค้าสัตว์ฯ จก.	1,288	3	0.23
สหกรณ์การเกษตรพืชไร่วังน้ำเย็น จำกัด	116	44	37.93
สหกรณ์การเกษตรสตรีไชโย จำกัด	395	8	2.02
สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธกส.จก.	19,154	na	na
สหกรณ์การเกษตรปศุสัตว์อ่างทอง จำกัด	111	na	na
รวม	15,338 ¹	4,173	27.20

หมายเหตุ: na = ไม่มีข้อมูล

^{1/} ไม่รวมสหกรณ์ที่ไม่มีข้อมูลคนจน

ที่มา: ตรวจสอบจากข้อมูลทะเบียนคนจน ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 24 คนจนจดทะเบียนที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดอ่างทอง จำแนกรายสหกรณ์ และลักษณะของปัญหา

สหกรณ์	ลักษณะของปัญหา					รวม (คน)
	หนี้สิน	ที่ดินทำกิน	ที่อยู่อาศัย	ถูกหลอกลวง	อื่นๆ	
สกก.เมืองอ่างทอง จำกัด	51	7	7	1	1	62
สกก.วิเศษชัยชาญ จำกัด	798	23	60	3	96	807
สกก.สามโก้ จำกัด	863	-	-	-	-	863
สกก.โพธิ์ทอง จำกัด	842	323	145	1	-	1,295
สกก.แสวงหา จำกัด	515	255	2	7	-	620
สกก.ป่าโมก จำกัด	7	-	-	-	-	7
สกก.ไชโย จำกัด	320	-	76	6	44	380
สกก.โคเนื้ออ่างทอง จำกัด	84	-	-	-	-	84
สกก.ผู้เลี้ยงและค้าสัตว์ฯ	3	1	-	-	-	3
สกก.พีชไร่วังน้ำเย็น จำกัด	7	39	-	-	2	44
สกก.สตรีไชโย จำกัด	6	-	1	-	1	8
รวม	3,496 (83.77)	648 (15.52)	291 (6.97)	20 (0.48)	142 (3.40)	4,173 (100.00)

หมายเหตุ : 1 คนมีปัญหาได้มากกว่า 1 ปัญหา

ที่มา: ตรวจสอบจากข้อมูลทะเบียนคนจน ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

คนจนที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม/องค์กรประชาชน:

จากการศึกษาการขึ้นทะเบียนคนจนของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในทุกอำเภอจำนวนทั้งสิ้น 119 กลุ่ม พบว่ามีสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่ประสบปัญหาความยากจนและไปขึ้นทะเบียนคนจนกับภาครัฐ จำนวนทั้งสิ้น 1,601 คน คิดเป็นร้อยละ 12.53 ของจำนวนสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ทั้งหมด (ตารางที่ 25)

ตารางที่ 25 จำนวนและร้อยละของคนจนจดทะเบียนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในจังหวัด
อ่างทอง จำแนกตามอำเภอ

อำเภอ	จำนวนกลุ่ม (กลุ่ม)	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนคนจนจดทะเบียน (คน)	ร้อยละของคนจน ที่เป็นสมาชิก
เมือง	16	1,660	13	0.78
โพธิ์ทอง	36	3,580	753	21.03
วิเศษชัยชาญ	18	2,390	379	15.86
ป่าโมก	8	3,467	189	5.45
ไชโย	4	149	20	13.42
สามโก้	13	608	180	29.61
แสวงหา	24	2,394	251	10.48
รวมทั้งจังหวัด	119	14,248	1,785	12.53

ที่มา: ตรวจสอบจากข้อมูลทะเบียนคนจน ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

บทที่ 5

การเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรของสหกรณ์ และกลุ่มองค์กรประชาชน ในจังหวัดอ่างทอง

การสร้างเครือข่ายพันธมิตรของสหกรณ์ และกลุ่มองค์กรประชาชนในจังหวัดอ่างทอง มีขั้นตอนและกระบวนการดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 คัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย จากสหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนที่มีศักยภาพ

จากการศึกษาสถานการณ์และการดำเนินงาน ของสหกรณ์/กลุ่มองค์กรประชาชนในบทที่ 3 พบว่า ในจังหวัดอ่างทองมีสหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนจำนวนมากหลากหลายประเภทกระจายอยู่ในทุกอำเภอ โดยสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรประชาชนที่มีอยู่นั้น จำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้ดำเนินกิจการ หรือมีการดำเนินงานต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่หน่วยงานผู้ให้การส่งเสริมกำหนดเอาไว้ ซึ่งผลจากการจัดจำแนกชั้นและมาตรฐานของสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรประชาชนโดยหน่วยงานต่างๆในจังหวัดอ่างทอง สรุปได้ดังตารางที่ 26

ตารางที่ 26 จำนวนสหกรณ์ และกลุ่ม/องค์กรประชาชน ในจังหวัดอ่างทองจัดจำแนกตามชั้นและมาตรฐานที่
หน่วยงานผู้ให้การส่งเสริมกำหนด

ประเภทกลุ่ม/องค์กร	ระดับมาตรฐาน			รวม
	ได้มาตรฐาน	ไม่ได้มาตรฐาน		
- สหกรณ์ทุกประเภท (สหกรณ์)	16	6		22
- กลุ่มเกษตรกร (กลุ่ม)	5	44		49

	ระดับชั้น			รวม
	A	AA	AAA	
- กองทุนหมู่บ้านฯ (กลุ่ม)	10	413	109	532

	ระดับการพัฒนา			รวม
	1	2	3	
- กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ฯ (กลุ่ม)	10	73	35	119

	ระดับสินค้าที่ผู้ผลิตผลิตได้				รวม
	1-2 ดาว	3 ดาว	4 ดาว	5 ดาว	
- กลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (กลุ่ม)	55	29	15	2	101

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดที่จะคัดเลือกเฉพาะสหกรณ์ และกลุ่มองค์กรประชาชน ที่มีความพร้อมจะดูแลกลุ่มของตนเอง และมีศักยภาพที่จะร่วมกิจกรรมกับกลุ่ม/องค์กรอื่นๆได้ ดังนี้

- 1) กลุ่มเกษตรกร คัดเลือกเฉพาะกลุ่มเกษตรกรที่สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอ่างทอง ได้ประเมินแล้วว่ามีการดำเนินธุรกิจอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 5 กลุ่ม
- 2) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คัดเลือกเฉพาะกองทุนหมู่บ้านที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอ่างทอง ได้ประเมินแล้วว่ามีการบริหารจัดการกองทุนอยู่ในเกณฑ์ดี หรืออยู่ในระดับ AAA ซึ่งมีทั้งสิ้นจำนวน 109 กลุ่ม
- 3) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คัดเลือกเฉพาะกลุ่มออมทรัพย์ที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอ่างทอง ได้ประเมินแล้วว่ามีการพัฒนาอยู่ในเกณฑ์ดี หรืออยู่ในระดับ 3 ซึ่งมีทั้งสิ้นจำนวน 35 กลุ่ม
- 4) กลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ คัดเลือกเฉพาะกลุ่มผู้ผลิตที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอ่างทอง ได้ประเมินแล้วว่ามีความสามารถในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพมาตรฐานในระดับ 4-5 ดาว ซึ่งมีทั้งสิ้นจำนวน 17 กลุ่ม
- 5) กลุ่มสตรีสหกรณ์ เนื่องจากไม่มีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นทางการสำหรับกลุ่มสตรีสหกรณ์ ผู้วิจัยจึงประสานให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่ส่งเสริมงานของกลุ่มสตรีสหกรณ์ที่สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอ่างทอง เป็นผู้คัดเลือกกลุ่มสตรีที่มีผลการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ดีมาทั้งสิ้นจำนวน 24 กลุ่ม
- 6) สหกรณ์ประเภทต่างๆ คัดเลือกเฉพาะสหกรณ์ที่สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอ่างทอง ได้ประเมินแล้วว่ามีการดำเนินธุรกิจอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 16 สหกรณ์

จากเกณฑ์การคัดเลือกดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยได้สหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรประชาชนที่เป็นเป้าหมายรวมทั้งสิ้น จำนวน 206 กลุ่ม คิดเป็นประมาณร้อยละ 22 ของสหกรณ์/กลุ่มองค์กรทั้งหมดที่มี (ตารางที่ 27)

ตารางที่ 27 จำนวนและร้อยละของสหกรณ์/กลุ่มองค์กรประชาชนเป้าหมาย ในจังหวัดอ่างทอง

หน่วย : สหกรณ์/กลุ่ม

ประเภทกลุ่ม/องค์กรประชาชน	จำนวนกลุ่มที่มี	จำนวนกลุ่มเป้าหมาย	ร้อยละ
สหกรณ์	22	16	72.72
กลุ่มเกษตรกร	49	5	10.20
กลุ่มสตรีสหกรณ์	78	24	30.76
กลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์	101	17	16.83
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	119	35	29.41
กองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	532	109	20.48
รวม	901	206	22.86

ขั้นที่ 2 จัดเวทีสร้างความเข้าใจในแนวคิดการสร้างเครือข่ายพันธมิตร และประเมินความสนใจของผู้นำกลุ่ม/องค์กร

เมื่อคัดเลือกสหกรณ์ และกลุ่มองค์กรประชาชนที่เป็นเป้าหมายตามที่กำหนดข้างต้นได้แล้ว ผู้วิจัยได้จัดเวทีเพื่อพบปะกับผู้นำสหกรณ์และกลุ่มองค์กรที่เป็นเป้าหมายดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะชี้แจงทำความเข้าใจถึงความเป็นมาของโครงการวิจัย ชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของการพึ่งพาตนเองและการพึ่งพากันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาทุกวันนี้ รวมทั้งแนวคิดที่จะสร้างเครือข่ายพันธมิตรขึ้นระหว่างสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง การดำเนินงานในขั้นตอนนี้ คณะผู้วิจัยได้จัดการชี้แจงในลักษณะที่เป็นเวทีย่อยๆ จำนวน 3 ครั้ง เพื่อให้ผู้นำจากกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสซักถามถึงรายละเอียดกันอย่างทั่วถึง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนในเป้าหมายและวิธีการดำเนินงานของโครงการฯ ซึ่งต้องการการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของบรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายตั้งแต่แรกเริ่ม เมื่อการชี้แจงและตอบข้อซักถามจบลงในแต่ละเวที คณะผู้วิจัยจะทำการประเมินความสนใจของผู้นำที่เข้าร่วมประชุมต่อโครงการฯ ทุกครั้ง

การดำเนินงานในขั้นตอนที่ 2 ตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการระหว่างวันที่ 13 ตุลาคม 2548 ถึง วันที่ 24 ตุลาคม 2548 มีผู้นำสหกรณ์และกลุ่มองค์กรฯ ที่เป็นเป้าหมายเข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 131 คน จาก 117 สหกรณ์/กลุ่ม มีผู้นำจาก 75 สหกรณ์/กลุ่มที่แสดงความสนใจจะเข้าร่วมในโครงการฯ ดูรายละเอียดการดำเนินงานในตารางที่ 28 (ดูรายชื่อกลุ่มที่เข้าร่วมประชุมในภาคผนวก)

เวทีชี้แจงให้ผู้นำกลุ่มสตรีสหกรณ์

เวทีชี้แจงให้ผู้นำสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

เวทีชี้แจงให้กลุ่มองค์กรประชาชนต่างๆ

**ตารางที่ 28 การดำเนินงานการจัดเวทีสร้างความเข้าใจในแนวคิดการสร้างเครือข่าย ให้กับสหกรณ์ และกลุ่ม/
องค์กรประชาชน ในจังหวัดอ่างทอง**

ครั้งที่	วัน/เวลา/สถานที่	กลุ่มเป้าหมาย (กลุ่ม)	ผู้เข้าร่วมประชุม (คน)	ผลที่เกิดขึ้น
1	13 ต.ค. 48 09.00-12.00 น. สำนักงานสหกรณ์จังหวัด อ่างทอง	กลุ่มสตรีสหกรณ์ที่มี ศักยภาพ 22 กลุ่ม	ผู้นำกลุ่มสตรีสหกรณ์ 24 คน จาก 22 กลุ่ม	ผู้นำกลุ่มสตรีสหกรณ์ จาก 16 กลุ่มแสดง ความสนใจเข้าร่วม โครงการฯ
2	18 ต.ค. 48 13.00-17.00 น. สำนักงานสหกรณ์จังหวัด อ่างทอง	- สหกรณ์ที่ได้มาตรฐาน 16 สหกรณ์ และ - กลุ่มเกษตรกรที่ได้ มาตรฐาน 5 กลุ่ม	ประธานกรรมการและ ผู้จัดการสหกรณ์ 25 คน จาก 14 สหกรณ์ และ ประธานกลุ่มเกษตรกร 5 คน จาก 5 กลุ่ม	ผู้นำจาก 13 สหกรณ์ และ 5 กลุ่มเกษตรกร แสดงความสนใจเข้า ร่วมโครงการ
3	24 ต.ค. 48 9.00-12.00 น. สำนักงานเทศบาลเมือง อ่างทอง	- กลุ่มผู้ผลิตสินค้า otop 17 กลุ่ม - กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ 35 กลุ่ม - กองทุนหมู่บ้าน 109 กลุ่ม	- ผู้นำกลุ่มผู้ผลิตสินค้า otop 10 คน จาก 8 กลุ่ม - ผู้นำกลุ่มสัจจะออม ทรัพย์ 11 คนจาก 11 กลุ่ม - ผู้นำกองทุนหมู่บ้าน 56 คนจาก 55 กลุ่ม	- ผู้นำกลุ่มผู้ผลิต สินค้า otop 6 กลุ่ม - ผู้นำกลุ่มสัจจะออม ทรัพย์ 7 กลุ่ม และ - ผู้นำกองทุนหมู่บ้าน 28 กลุ่ม แสดงความสนใจเข้า ร่วมโครงการ

**ขั้นที่ 3 ร่วมกับสหกรณ์/กลุ่มองค์กรประชาชนที่สนใจเข้าร่วมโครงการจัดทำกรอบทิศทาง
ดำเนินงานและหนุนเสริมความรู้**

เนื่องจากแนวคิดการสร้างเครือข่ายพันธมิตรในการวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการหนุนเสริมให้เกิดการร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์ และกลุ่ม/องค์กรประชาชน ที่มีจุดมุ่งหมายจะทำกิจกรรมร่วมกันภายใต้กรอบทิศทางดำเนินงานที่แต่ละกลุ่มองค์กรได้มีการกำหนดเป็นแผนของตนเองไว้แล้ว ดังนั้นเมื่อคณะผู้วิจัยรู้กลุ่มเป้าหมายที่มีความสนใจเข้าร่วมโครงการแล้ว ในช่วงระหว่าง 14 ตุลาคม 2548-9 มกราคม 2549 จึงได้กระจายตัวกันเข้าเยี่ยมสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรเหล่านี้ เพื่อศึกษาว่าแต่ละแห่งมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและมีแผนการดำเนินงานของกลุ่มหรือไม่ และเมื่อพบว่าสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรใดไม่เคยมีการศึกษาและวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มมาก่อน คณะผู้วิจัยก็จะร่วมกับผู้นำสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรนั้นๆในการวิเคราะห์หาจุดอ่อนจุดแข็งของกลุ่ม

ดูโอกาสและอุปสรรคในการดำเนินงาน และจัดทำกรอบทิศทางการดำเนินงานของกลุ่มขึ้น (ดูรายละเอียดในภาคผนวก)

นอกจากนี้เมื่อคณะผู้วิจัยได้พบว่ามีสหกรณ์การเกษตรบางแห่งต้องการความรู้เสริมเกี่ยวกับการซื้อขายข้าวในตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า จึงได้ประสานงานหาวิทยากรผู้รู้จากตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้ามาบรรยายเสริมความรู้ให้แก่ผู้จัดการและประธานคณะกรรมการของสหกรณ์การเกษตรที่มีความสนใจ ได้มีความเข้าใจในวิธีการซื้อขายและการคาดคะเนราคาข้าวในอนาคต เป็นการหนุนเสริมความรู้ในการดำเนินธุรกิจในช่วงต้นนี้ด้วยเช่นกัน

ผลการดำเนินงานในช่วงต้นนี้แสดงในตารางที่ 29

ตารางที่ 29 การจัดทำกรอบทิศทางการดำเนินงานร่วมกับสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรประชาชนที่สนใจเข้าร่วมโครงการ และการหนุนเสริมความรู้ให้กับสหกรณ์ที่สนใจ

ครั้งที่	วัน/เวลา/สถานที่	กลุ่มเป้าหมาย (กลุ่ม)	กิจกรรมที่ทำ	ผลที่เกิดขึ้น
	14 ต.ค. 48 – 9 ม.ค. 49 สหกรณ์ และกลุ่ม/องค์กร ต่างๆที่สนใจเข้าร่วม โครงการ	สหกรณ์ และกลุ่ม/องค์กร ที่สนใจเข้าร่วมโครงการ จำนวน 75 กลุ่ม	คณะผู้วิจัยกระจายตัวกัน ศึกษาจุดอ่อน-จุดแข็งและ ร่วมกันจัดทำกรอบทิศ ทางการดำเนินงาน ร่วมกับสหกรณ์และกลุ่ม/ องค์กรที่สนใจเข้าร่วม โครงการ	สหกรณ์และกลุ่ม/ องค์กรที่สนใจเข้าร่วม โครงการ มีการ วิเคราะห์ตนเอง และมี กรอบการดำเนินงาน ในระดับหนึ่ง
4	15 พ.ย. 48 13.00-17.00 น. ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร อ่างทอง จำกัด	- สหกรณ์การเกษตรที่มี ความสนใจการซื้อขาย ข้าวในตลาดซื้อขายสินค้า เกษตรล่วงหน้า จำนวน 8 สหกรณ์	ประสานงานเชิญวิทยากร จากตลาดซื้อขายสินค้า เกษตรล่วงหน้า แห่ง ประเทศไทย บรรยายให้ ความรู้แก่ผู้จัดการและ คณะกรรมการดำเนินงาน สหกรณ์ที่สนใจ จำนวน 17 คน	ผู้จัดการและ คณะกรรมการ ดำเนินการสหกรณ์ การเกษตรบางส่วนมี ความเข้าใจในการซื้อ ขายข้าวในตลาดซื้อ ขายสินค้าล่วงหน้า และรับรู้ถึงผลกระทบ ของการเปลี่ยนแปลง จากภายนอกที่จะมี ต่อการดำเนินธุรกิจ ของตน

จัดประชุมเสริมความรู้ด้านการตลาดเกษตรให้กับผู้บริหารและผู้จัดการสหกรณ์การเกษตร
โดยวิทยากรจากตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย

ขั้นที่ 4 จัดเวทีระดมความคิดเห็นเพื่อหารูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่าย ระหว่างสหกรณ์/กลุ่ม องค์กรประชาชนที่สนใจเข้าร่วมโครงการ

เมื่อสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรที่แจ้งความสนใจเข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่ ได้มีการวิเคราะห์ตนเองและรับรู้ถึงจุดอ่อน-จุดแข็ง โอกาส-อุปสรรค ในการดำเนินงานของสหกรณ์/กลุ่มของตนแล้ว คณะผู้วิจัยได้จัดเวทีรวมเพื่อระดมความคิดเห็นของจากทุกกลุ่ม โดยให้ผู้นำ/ตัวแทนจากแต่ละกลุ่มได้นำเสนอจุดอ่อน-จุดแข็งของกลุ่มตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันและหาแนวทางที่จะร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งปัญหาที่คณะผู้วิจัยประสบในขั้นตอนนี้ก็คือ ผู้นำบางส่วนที่เคยเข้าร่วมรับฟังแนวคิดของโครงการในครั้งที่ผ่านๆ มาไม่ได้เข้าร่วมประชุมด้วยแจ้งว่ามีภาระกิจอื่น โดยมีบางกลุ่มส่งตัวแทนคนใหม่มาซึ่งก็เป็นเหตุให้ขาดความต่อเนื่อง

หลังจากที่ตัวแทนสหกรณ์/กลุ่มองค์กรที่เข้าร่วมประชุม ได้ร่วมกันนำเสนอถึงปัญหา-อุปสรรค และจุดอ่อน-จุดแข็งของกลุ่มของตน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวางแล้ว ได้มีข้อคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย ซึ่งจากการพูดคุยกันพบว่า กลุ่มองค์กรจำนวนมากมีการเชื่อมโยงกันอยู่แล้วตามธรรมชาติ รวมทั้งที่ผ่านมาก็มีหน่วยงานในพื้นที่หลายแห่งให้คำแนะนำและพยายามส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงกันอยู่แล้ว นอกจากนี้บางกลุ่มก็ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในด้านลบที่เกิดจากการเชื่อมโยงที่ผ่านมา เช่น บางกองทุนให้กลุ่มอาชีพกู้ยืมเงินไปลงทุนแล้วเรียกเก็บเงินคืนไม่ได้ทำให้คณะกรรมการกองทุนต้องรับผิดชอบด้วยการชดใช้ กลุ่มอาชีพบางกลุ่มที่เชื่อมโยงเครือข่ายด้านการตลาดด้วยการฝากสินค้าไปจำหน่ายกับกลุ่มอาชีพอื่นเมื่อมีงานออกร้านแล้วเรียกเก็บเงินไม่ได้ ฯลฯ

อย่างไรก็ตามในท้ายที่สุดผลจากการร่วมหารือกันพบว่า มีผู้นำกลุ่มอยู่ 6 กลุ่มที่มีความสนใจอยากจะทำร่วมสร้างเครือข่ายผลิตกล้วยน้ำว้าพันธุ์มะลิช่องเพื่อป้อนให้กับกลุ่มผู้ผลิตกล้วยอบม้วนบ้านแหหมู่ 2 ของผู้ใหญ่อย ซึ่งแจ้งในที่ประชุมว่าขณะนี้ตลาดกล้วยอบม้วนของกลุ่มไปได้ด้วยดี ตลาดมีความต้องการมากผลิตส่งไม่ทันเนื่องจากขาดแคลนวัตถุดิบกล้วยน้ำว้าโดยเฉพาะพันธุ์มะลิช่องที่หาซื้อไม่ได้ในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง ทำให้กลุ่มฯ ต้องไปหาซื้อกล้วยพันธุ์นี้ถึงจังหวัดสระบุรี ซึ่งเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งสูงมาก ทางกลุ่มต้องการหากกลุ่มที่สนใจที่จะปลูกกล้วย

น้ำว่าพันธุ้นั้นในพื้นที่จังหวัดอ่างทองเพื่อป้อนเป็นวัตถุดิบให้ ในที่ประชุมจึงได้ข้อตกลงร่วมกันว่าต้องการ “เครือข่ายผู้ผลิตและผู้แปรรูปกล้วยน้ำว่าพันธุ้มะลิ่ออง”

ผู้นำกลุ่มที่แสดงความสนใจต้องการร่วมเครือข่ายผลิตและแปรรูปกล้วยน้ำว่าพันธุ้มะลิ่ออง ได้แก่

- 1) กลุ่มสตรีสหกรณ์ตำบลมหาไถย อ.เมือง (เป็นผู้ผลิต)
- 2) กลุ่มสตรีสหกรณ์ตำบลคลองวัว อ.เมือง (เป็นผู้ผลิต)
- 3) กลุ่มสตรีกระเป่าหนังบ้านแห อ.เมือง (เป็นผู้ผลิต)
- 4) กองทุนหมู่บ้าน หมู่ 6 ตำบลสีร้อย อ.วิเศษชัยชาญ (เป็นผู้ผลิต)
- 5) กองทุนหมู่บ้าน หมู่ 6 ตำบลโพสะ อ.เมือง (เป็นผู้ผลิต)
- 6) กลุ่มเกษตรกรทำนาสีร้อย อ.วิเศษชัยชาญ (เป็นผู้ผลิต)
- 7) กลุ่มผู้ผลิตกล้วยอบม้วนบ้านแหหมู่ 2 (เป็นผู้แปรรูป)

เป็นที่น่าสังเกตว่าความต้องการผลิตกล้วยน้ำว่าของผู้นำทั้ง 6 กลุ่มนั้น เป็นความต้องการผลิตส่วนตนไม่เกี่ยวข้องกับธุรกิจหลักของกลุ่มแต่อย่างไร และเมื่อเป็นความต้องการของกลุ่มคณะผู้วิจัยได้รับจะเป็นผู้ประสานหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจให้แก่ผู้นำกลุ่มที่สนใจต่อไป

การดำเนินงานในขั้นตอนนี้มีรายละเอียดในตารางที่ 30

ตารางที่ 30 การจัดเวทีระดมความคิดเห็นเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรประชาชนที่สนใจเข้าร่วมโครงการ

ครั้งที่	วัน/เวลา/สถานที่	กลุ่มเป้าหมาย (กลุ่ม)	ผู้เข้าร่วมประชุม	ผลที่เกิดขึ้น
5	11 ม.ค. 49 9.00-16.00 น. สำนักงานเทศบาลเมือง อ่างทอง	สหกรณ์ และกลุ่ม/ องค์กรที่สนใจเข้าร่วม โครงการ จำนวน 75 กลุ่ม	ผู้นำ/ตัวแทนจาก สหกรณ์ 6 สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร 3 กลุ่ม กลุ่มสตรีสหกรณ์ 12 กลุ่ม กลุ่มผู้ผลิตสินค้า 3 กลุ่ม กลุ่มออมทรัพย์ฯ 2 กลุ่ม กองทุนหมู่บ้าน 13 กลุ่ม	ผู้นำกลุ่มได้แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ และ ได้กลุ่มที่สนใจจะสร้าง เครือข่าย 1 เครือข่าย คือ เครือข่ายกล้วยมะลิ่ออง

ระดมความคิดเห็นเพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรต่างๆ

ผู้นำกลุ่มที่แสดงความสนใจร่วมเครือข่ายผลิต
และแปรรูปกล้วยน้ำว้าพันธุ์มะลิช่อง

ขั้นที่ 5 เสริมหนุนให้เกิด “เครือข่ายผู้ผลิตและผู้แปรรูปกล้วยน้ำว้าพันธุ์มะลิช่อง”

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

5.1) ลงพื้นที่ทำการศึกษาเพิ่มเติมในรายละเอียดเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดของกลุ่มผู้ผลิตกล้วยอบ
ม้วนบ้านแหหมู่ 2 ของผู้ใหญ่อย เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นใจถึงโอกาสทางการตลาดและศักยภาพของกลุ่มในการผลิต
กล้วยอบม้วน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ปริมาณความต้องการที่แท้จริงของวัตถุดิบกล้วยน้ำว้าพันธุ์มะลิช่องที่กลุ่มต้องการใช้แปรร
รูป อันจะเป็นตัวกำหนดปริมาณการผลิตหรือพื้นที่เพาะปลูกให้กับกลุ่มที่สนใจจะผลิตวัตถุดิบป้อนให้ ซึ่งจาก
การศึกษาพบว่ากลุ่มผู้แปรรูปต้องการวัตถุดิบกล้วยน้ำว้าพันธุ์มะลิช่องคุณภาพดี จำนวนเดือนละประมาณ 5,000-
7,000 หวี

5.2) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการปลูก การดูแลรักษา กัญชงพันธุ์มะลิอ่อน จากภาควิชาโรคพืช ม.เกษตรศาสตร์ ได้เอกสารคำแนะนำการเพาะปลูก และการดูแลรักษาเพื่อเผยแพร่ให้กลุ่มผู้สนใจ

5.3) ประสานงานกับสำนักงานเกษตรจังหวัดอ่างทอง เพื่อหาผู้ทางส่งเสริมการปลูกกัญชงน้ำว่าพันธุมะลิอ่อนให้กับกลุ่มผู้สนใจ ซึ่งในขั้นตอนนี้คณะผู้วิจัยได้พบว่า สำนักงานเกษตรจังหวัดเองก็ได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัด ให้ส่งเสริมการปลูกกัญชงน้ำว่าในพื้นที่จังหวัดอ่างทองจำนวน 500 ไร่ ในปี 2549 ด้วยเงินงบประมาณ 1.9 ล้านบาท โดยสำนักงานฯได้กำหนดแผนที่จะส่งเสริมให้เกษตรกรในอำเภอต่างๆของจังหวัดอ่างทองปลูกกัญชงเอาไว้แล้วคือ กัญชงหอมทอง 55 ไร่ กัญชงน้ำว่าพันธุมะลิอ่อน 280 ไร่ และกัญชงน้ำว่ากาบขาว 165 ไร่ ซึ่งขณะที่คณะผู้วิจัยเข้าไปประสานงานนั้น สำนักงานเกษตรจังหวัดอยู่ในระหว่างประกาศรับซื้อหน่อพันธุ์กัญชงที่ต้องการจากเกษตรกรทั่วไปเพื่อนำไปแจกจ่ายให้เกษตรกรในโครงการ ซึ่งเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอได้คัดเลือกเอาไว้แล้ว

5.4) ซึ่แจ้งข้อมูลความคืบหน้าจากการประสานงานให้กับ ผู้นำกลุ่มที่แสดงความสนใจต้องการร่วมเครือข่ายผลิตและแปรรูปกัญชงน้ำว่าพันธุมะลิอ่อน ให้รับทราบและตัดสินใจ ซึ่งที่ประชุมเห็นร่วมกันว่าควรจะมีเครือข่ายนี้ เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบกัญชงน้ำว่าพันธุมะลิอ่อนของกลุ่มผู้ผลิตกัญชงอบม้วนบ้านแห่มู่ 2 นำจะหมดไปภายหลังจากโครงการส่งเสริมการปลูกกัญชงของภาครัฐ

การดำเนินงานในขั้นตอนนี้มีรายละเอียดในตารางที่ 31

ตารางที่ 31 กิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อเสริมหนุนให้เกิด “เครือข่ายผู้ผลิตและผู้แปรรูปกัญชงน้ำว่าพันธุมะลิอ่อน”

ครั้งที่	วัน/เวลา/สถานที่	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผู้เข้าร่วมกิจกรรม (คน/กลุ่ม)	ผลที่เกิดขึ้น
6-9	18,24 ม.ค. 7, 20 ก.พ.49 14.00-16.00 น. สำนักงานเกษตร จังหวัดอ่างทอง	ประสานงานกับสำนักงาน เกษตรจังหวัดอ่างทอง เพื่อ ศึกษาลู่ทางให้การส่งเสริม การผลิตกัญชงน้ำว่าพันธุ มะลิอ่อนแก่กลุ่มที่สนใจเข้า ร่วมเครือข่าย	- นักวิจัย 2 คน - เกษตรจังหวัดอ่างทอง - หัวหน้ากลุ่มส่งเสริม การผลิตฯ - หัวหน้าฝ่ายจัดทำยุทธ ศาสตร์ด้านการเกษตร	ได้รับทราบสถานการณ์ การส่งเสริมการผลิต กัญชงน้ำว่าในจังหวัด อ่างทอง เพื่อเป็นข้อมูล ประกอบการตัดสินใจ ให้กับผู้นำกลุ่มที่สนใจ ร่วมเครือข่าย
10	1 มี.ค. 49 9.30-12.00 น. สำนักงานสหกรณ์ จังหวัดอ่างทอง	ประชุมหารือ เกี่ยวกับ สถานการณ์การส่งเสริม การปลูกกัญชงของจังหวัด และตัดสินใจเรื่องเครือข่าย	ผู้นำกลุ่มที่ต้องการร่วม เครือข่ายผลิตกัญชงน้ำว่า มะลิอ่อน จำนวน 6 กลุ่ม และคณะนักวิจัย	ผู้นำกลุ่มรับทราบ สถานการณ์การผลิต กัญชงน้ำว่ามะลิอ่อน และตัดสินใจยุติการ ดำเนินการเครือข่าย

ขั้นที่ 6 ส่งเสริมเครือข่ายที่มีอยู่เดิมให้มีความแข็งแกร่งขึ้น

ในขณะที่คณะผู้วิจัยดำเนินงานมาถึงในขั้นตอนที่ 5 และมองเห็นว่าการสร้างเครือข่ายใหม่ที่จะเชื่อมโยงกลุ่มผู้ผลิตและกลุ่มผู้แปรรูปกล้วยน้ำว้าพันธุ์มะลิของนั้น มีอุปสรรคจากการซ้ำซ้อนกับโครงการส่งเสริมการปลูกกล้วยพันธุ์เดียวกันของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรที่ดำเนินงานอยู่ โดยไม่สามารถจะผนวกให้เป็นโครงการเดียวกันได้ ทำให้เครือข่ายใหม่ที่ต้องการเห็นเกิดขึ้นไม่ได้

คณะผู้วิจัยมีความเห็นร่วมกันว่าแทนที่จะมุ่งสร้างเครือข่ายใหม่ ในช่วงเวลาที่เหลือควรจะทำการศึกษาเสริมหนุนเครือข่ายองค์กรที่มีอยู่เดิมในจังหวัดซึ่งส่วนใหญ่ยังอ่อนแออยู่ให้มีความเข้มแข็งขึ้น ดังนั้นในขั้นตอนนี้คณะผู้วิจัยจึงเลือกที่จะเสริมหนุนเครือข่ายของ “ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร” ซึ่งมีการดำเนินงานที่อ่อนแอและมีปัญหาต่างๆที่น่าจะเป็นแม่แบบของการร่วมมือกันเป็นเครือข่ายระหว่างสหกรณ์ต่างๆในจังหวัด เป็นกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยต่อไป

ในการดำเนินการส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งแก่ชุมนุมฯนั้น คณะผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากการจัดเวทีพบปะกับผู้นำสหกรณ์การเกษตรที่เป็นสมาชิกของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอ่างทอง จำกัด เพื่อสอบถามความต้องการและความสมัครใจที่จะร่วมกันฟื้นฟูเครือข่ายของชุมนุมฯ เมื่อพบว่าทุกฝ่ายต่างประสงค์ให้ชุมนุมฯเกิดความเข้มแข็ง คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการจัดประชุมเป็นระยะๆเพื่อหาวิธีเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมนุมฯร่วมกับกลุ่มผู้นำและผู้จัดการของสหกรณ์ โดยการปฏิบัติงานมีรายละเอียดตามที่ปรากฏในตารางที่ 32

ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ของคณะนักวิจัย ถึงแม้ไม่อาจสรุปได้อย่างแน่ชัดว่า ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรอ่างทอง จำกัด จะมีความเข้มแข็งขึ้นในช่วงระยะเวลาไม่กี่เดือนที่คณะนักวิจัยเข้าไปศึกษาและเสริมหนุน แต่อาจกล่าวได้ว่าคณะนักวิจัยได้สร้างความเข้าใจในการทำธุรกิจในรูปแบบของสหกรณ์ และทำให้สหกรณ์ต่างๆได้เรียนรู้ที่จะใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารร่วมกันมากขึ้น มีการให้โอกาสซึ่งกันและกันที่จะแก้ไขจุดอ่อนที่ทำให้ไม่เป็นที่ไว้วางใจกันตลอดมาอันเป็นเหตุให้ความร่วมมือใดๆไม่อาจจะเกิดขึ้นได้ ทำให้ชุมนุมฯได้บทเรียนสำคัญในการพิจารณาตัดสินใจดำเนินธุรกิจบนฐานของความต้องการของบรรดาสหกรณ์ต่างๆที่เป็นสมาชิก ซึ่งคณะผู้วิจัยคาดหวังว่าจะเกิดการร่วมมือที่ยั่งยืนของสหกรณ์ต่างๆที่เป็นสมาชิกของชุมนุมฯในอนาคตได้ ถึงแม้ว่าโครงการวิจัยครั้งนี้จะสิ้นสุดลง

ตารางที่ 32 การดำเนินงานเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายของ “ชุมชนสหกรณ์การเกษตร
จังหวัดอ่างทอง จำกัด ”

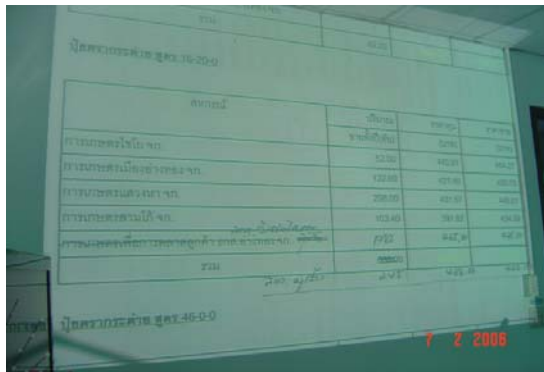
ครั้งที่	วัน/เวลา/สถานที่	กลุ่มเป้าหมาย (กลุ่ม)	ผู้เข้าร่วมประชุม	ผลที่เกิดขึ้น
10	7 ก.พ. 49 9.00-12.00 น. สำนักงานสหกรณ์ จังหวัดอ่างทอง	ผู้นำจากสหกรณ์สมาชิก ชุมชนสหกรณ์ การเกษตร จังหวัด อ่างทอง จำกัด จำนวน 10 สหกรณ์	ประธาน/กรรมการ ดำเนินงานจากสหกรณ์ สมาชิกชุมชนฯ 10 สหกรณ์ และผู้สังเกตการณ์ จำนวนทั้งสิ้น 20 คน	ผู้นำสหกรณ์สมาชิก ชุมชนฯ เห็นพ้องกันที่จะ ร่วมมือฟื้นฟูกิจกรรมที่จะ เสริมสร้างความเข้มแข็ง ให้กับชุมชนฯ
11	20 ก.พ. 49 13.00-16.00 น. ห้องประชุมชุมชน สหกรณ์การเกษตร จ.อ่างทอง	ผู้นำและผู้จัดการจาก สหกรณ์สมาชิกชุมชน สหกรณ์การเกษตร จังหวัดอ่างทอง จำกัด จำนวน 10 สหกรณ์	ประธาน/กรรมการ/ผู้จัดการ จากสหกรณ์สมาชิกชุมชนฯ 7 สหกรณ์ ผู้จัดการชุมชนฯ และผู้สังเกตการณ์ จำนวนทั้งสิ้น 15 คน	มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล กันอย่างกว้างขวางถึงขีด ความสามารถของชุมชน ในการเป็นแม่ข่ายทำ ธุรกิจร่วมกันของสหกรณ์ ต่างๆ และในเบื้องต้นได้ ตกลงที่จะเริ่มต้นจาก ความร่วมมือกันที่จะ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับวิธีการสั่งซื้อ ราคาซื้อ แหล่งซื้อ ปุ๋ยเคมีของสหกรณ์ต่างๆ
12	15 มี.ค. 49 9.30-12.00 น. ห้องประชุมชุมชน สหกรณ์การเกษตร จ.อ่างทอง	ผู้นำและผู้จัดการจาก สหกรณ์สมาชิกชุมชน สหกรณ์การเกษตร จังหวัดอ่างทอง จำกัด จำนวน 10 สหกรณ์	ประธาน/กรรมการ/ผู้จัดการ จากสหกรณ์สมาชิกชุมชนฯ 9 สหกรณ์ ผู้จัดการชุมชนฯ และผู้สังเกตการณ์ จำนวนทั้งสิ้น 18 คน	มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับ ราคา ปุ๋ยเคมี ในเดือน มี.ค.ของ สหกรณ์จากแหล่งซื้อที่ ต่างๆ ทำให้สหกรณ์ได้รับ ประโยชน์จากข้อมูล ข่าวสารด้านราคา ที่กว้างขวางขึ้น โดยเฉพาะ สหกรณ์ขนาดเล็กบางแห่ง มีความพอใจมาก

ตารางที่ 32 (ต่อ)

ครั้งที่	วัน/เวลา/สถานที่	กลุ่มเป้าหมาย (กลุ่ม)	ผู้เข้าร่วมประชุม	ผลที่เกิดขึ้น
13	25 เม.ย. 49 13.00-16.30 น. ห้องประชุมชุมนุม สหกรณ์การเกษตร จ.อ่างทอง	ผู้นำและผู้จัดการจาก สหกรณ์สมาชิกชุมนุม สหกรณ์การเกษตร จังหวัดอ่างทอง จำกัด จำนวน 10 สหกรณ์	ประธาน/กรรมการ/ผู้จัดการ จากสหกรณ์สมาชิกชุมนุมฯ 8 สหกรณ์ ผู้จัดการชุมนุมฯ และผู้สังเกตการณ์ จำนวนทั้งสิ้น 14 คน	มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับ ราคา ปุ๋ยเคมี ในเดือน เม.ย. ของ สหกรณ์ต่างๆ และเริ่มแลกเปลี่ยนข้อมูล การสั่งซื้อข่าวสารของ สหกรณ์จากแหล่งซื้อต่างๆ
14	19 พ.ค. 49 14.00-16.30 น. สำนักงานสหกรณ์ จังหวัดอ่างทอง	ผู้นำจากสหกรณ์สมาชิก ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตร จังหวัด อ่างทอง จำกัด จำนวน 10 สหกรณ์	ประธาน/กรรมการ ดำเนินงานจากสหกรณ์ สมาชิกชุมนุมฯ สหกรณ์ และผู้สังเกตการณ์ จำนวนทั้งสิ้น 12 คน	มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับ ราคา ปุ๋ยเคมี และราคาข่าวสาร ในเดือน พ.ค. ของสหกรณ์ ต่างๆ
15	14 มิ.ย.49 14.00-16.30 น. ห้องประชุมชุมนุม สหกรณ์การเกษตร จ.อ่างทอง	ผู้นำจากสหกรณ์สมาชิก ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตร จังหวัด อ่างทอง จำกัด จำนวน 10 สหกรณ์	ประธาน/กรรมการ ดำเนินงานจากสหกรณ์ สมาชิกชุมนุมฯ สหกรณ์ และผู้สังเกตการณ์ จำนวนทั้งสิ้น 12 คน	นอกจากเป็นเวทีที่ทำให้ สามารถรับรู้ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับธุรกิจปุ๋ย และข่าวสารระหว่าง สหกรณ์ต่างๆแล้ว ได้มี การหารือที่จะขยายความ ร่วมมือที่จะทำธุรกิจ ร่วมกัน ให้มากขึ้น ซึ่งที่ ประชุมแลกเปลี่ยน ความเห็นอย่างกว้างขวาง แต่ไม่ได้ข้อสรุปเนื่องจาก ไม่มั่นใจในความพร้อม ของชุมนุมฯ

ตารางที่ 32 (ต่อ)

ครั้งที่	วัน/เวลา/สถานที่	กลุ่มเป้าหมาย (กลุ่ม)	ผู้เข้าร่วมประชุม	ผลที่เกิดขึ้น
16	14 ก.ค. 49 13.00-16.30 น. ห้องประชุมชุมชน สหกรณ์การเกษตร จ.อ่างทอง	ผู้นำและผู้จัดการจาก สหกรณ์สมาชิกชุมชน สหกรณ์การเกษตร จังหวัดอ่างทอง จำกัด จำนวน 10 สหกรณ์	ประธาน/กรรมการ/ผู้จัดการ จากสหกรณ์สมาชิกชุมชนฯ สหกรณ์ ผู้จัดการชุมชนฯ และผู้สังเกตการณ์ จำนวนทั้งสิ้น 11 คน	มีความเห็นพ้องกันว่าให้ ชุมชนฯ นำรถบรรทุก 10 ล้อที่มีอยู่ ออกรับจ้าง ขนส่งปุ๋ยและข้าวสารแก่ สหกรณ์ต่างๆ เพื่อหา รายได้เป็นการเริ่มต้นก่อน โดยสหกรณ์ต่างๆเองก็มี ความประสงค์ที่จะใช้ บริการ

บทที่ 6

เครือข่ายที่เกิดขึ้น

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ผ่านมา ถึงขั้นตอนที่คณะผู้วิจัยได้ใช้ในการเชื่อมเครือข่ายสหกรณ์/กลุ่มองค์กรประชาชนในจังหวัดอ่างทอง บนพื้นฐานของความสมัครใจของพวกเขา ซึ่งหลังจากการดำเนินงานสิ้นสุดลง คณะผู้วิจัยไม่สามารถเชื่อมโยงให้เกิดเครือข่ายใหม่ที่ยั่งยืนขึ้นมาได้ แต่ได้หนุนเสริมให้เครือข่ายเดิมที่อ่อนแอของ ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัดอ่างทองให้มีศักยภาพที่จะเดินหน้าทำธุรกิจต่อไปได้

ดังนั้นในการนำเสนอรายงานในบทนี้ ผู้วิจัยจะแบ่งการนำเสนอเป็นสองส่วน ในส่วนแรกจะเป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยอันอาจเป็นเหตุให้การเชื่อมโยงเครือข่ายของคณะผู้วิจัยในครั้งนี้ไม่ประสบความสำเร็จ และส่วนที่สองจะเป็นการนำเสนอถึงความเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายเดิมของชุมชุมสหกรณ์จังหวัดอ่างทองหลังจากที่คณะผู้วิจัยเข้าไปหนุนเสริม

เหตุและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่าย

คณะผู้วิจัยได้ประชุมปรึกษาและวิเคราะห์หาข้อสรุปถึงปัจจัยที่อาจเป็นเหตุให้การดำเนินงานสร้างเครือข่ายไม่ประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวัง เพื่อเป็นบทเรียนในความพยายามสร้างเครือข่ายที่อาจจะมีขึ้นในโอกาสต่อไป ดังนี้

- 1) เนื่องจากสหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนที่คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกเป็นตัวแทนเพื่อเชื่อมเครือข่ายนั้นล้วนแต่เป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งในระดับหนึ่ง มีความสามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ ทำให้มีความแข็งตัวที่จะร่วมมือกัน
- 2) นโยบายของรัฐที่มุ่งงบประมาณและความช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแก่ผู้มีรายได้น้อยในช่วงเวลาที่ผ่านมา ทำให้เกิดกระแสการ “ให้เปล่า” ในรูปแบบต่างๆอย่างมากมาย ทำให้ชาวบ้านเกิดความคุ้นชินที่จะรอคอยความช่วยเหลือมากกว่าที่คิดอยากจะทำพึ่งพาตนเอง การสร้างสำนึกให้พวกเขาเห็นคุณค่าของการพึ่งพาตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกันจึงเป็นไปอย่างยากลำบาก
- 3) มีหน่วยงานภาครัฐจำนวนมาก ทั้งที่อยู่ในพื้นที่และจากส่วนกลาง รวมทั้งสถาบันการศึกษา ได้นำร่องให้การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายมาก่อนหน้าโครงการฯ โดยที่ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การสร้างเครือข่ายอย่างเป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็น เครือข่ายโอบอปป เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน เครือข่ายกลุ่มสตรี ฯลฯ มีการเรียกประชุมผู้นำบ่อยครั้ง จนเกิดความอึดอัดและผู้นำบางส่วนเกิดทัศนคติไม่ดีต่อการสร้างเครือข่ายว่าทำให้พวกเขาเสียเวลา
- 4) มีความไม่ไว้ใจกันสูงระหว่างกลุ่ม เนื่องจากที่ผ่านมา มีหลายกลุ่มองค์กรที่มีประสบการณ์ในทางลบต่อเครือข่าย เช่น บางกองทุนให้กลุ่มอาชีพกู้ยืมเงินไปลงทุนแล้วเรียกเก็บเงินคืนไม่ได้ทำให้

คณะกรรมการกองทุนต้องรับผิดชอบด้วยการชดใช้ กลุ่มอาชีพบางกลุ่มที่เชื่อมเครือข่ายด้าน การตลาดด้วยการฝากสินค้าไปจำหน่ายกับกลุ่มอาชีพอื่นเมื่อมีงานออกร้านแล้วเรียกเก็บเงินไม่ได้ ฯลฯ

- 5) สำหรับ “เครือข่ายผู้ปลูกและแปรรูปกล้วยน้ำว้าพันธุ์มะลิอ่อน” ซึ่งเริ่มต้นมีความเป็นไปได้สูงที่จะเกิด การร่วมมือกันเป็นเครือข่าย เนื่องจากมีกลุ่มองค์กรจำนวนหนึ่งมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกัน ทั้ง กลุ่มที่มีความต้องการรับซื้อผลผลิต และกลุ่มที่ต้องการปลูกป้องกัน แต่สืบเนื่องจากการที่กลุ่มที่แจ้ง ความประสงค์ต้องการรับซื้อกล้วยพันธุ์นี้ ได้ให้ข้อมูลความขาดแคลนนี้แก่หน่วยงานหลายฝ่าย จึงมี โครงการส่งเสริมเผยแพร่ให้เกษตรกรในจังหวัดปลูกกล้วยพันธุ์มะลิอ่อน โดยสำนักงานเกษตรจังหวัด อ่างทองซึ่งได้รับนโยบายให้จากจังหวัด ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อซื้อหน่อกล้วยพันธุ์นี้แจกฟรีแก่ เกษตรกร ในพื้นที่ประมาณ 500 ไร่ ซึ่งในขณะที่โครงการวิจัยเริ่มต้นดำเนิน เป็นเวลาเดียวกับที่ สำนักงานเกษตรจังหวัดคัดเลือกเกษตรกรเข้าสู่โครงการแล้ว และกำลังอยู่ในระหว่างการประมูลหน่อ พันธุ์กล้วยมะลิอ่อน ดังนั้นเมื่อหารือกันกับกลุ่มองค์กรที่แจ้งความสนใจกับโครงการวิจัยฯ จึงเห็นพ้อง กันที่จะยุติการสานเครือข่ายนี้

หนุนเสริมเครือข่ายเดิม “ชุมชนสหกรณ์การเกษตรอ่างทอง จำกัด” ให้เข้มแข็งขึ้น

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ถึงการขาดศักยภาพในการบริหารงานของ “ชุมชนสหกรณ์การเกษตร อ่างทอง จำกัด” ที่ไม่สามารถเป็นแม่ข่ายที่จะเชื่อมโยงธุรกิจกับบรรดาสหกรณ์สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย สถานการณ์ทางธุรกิจของชุมชนมาก่อนที่โครงการวิจัยฯ จะเข้าทำการหนุนเสริมนั้น ชุมชนแห่งนี้ยังคงมีการทำธุรกิจอยู่ ประปราย และผลการดำเนินงานก็ยังคงขาดทุนมาอย่างต่อเนื่อง โดยธุรกิจที่ชุมชนทำนั้นก็เป็นธุรกิจที่ไม่มีความ เชื่อมโยงหรือเกี่ยวข้องกับความต้องการของสหกรณ์สมาชิกแต่อย่างใด เช่น ธุรกิจให้บริการล้างทำความสะอาด อีกร ึ่งขณะนั้นยังมีแผนที่จะลงทุนให้บริการอินเทอร์เน็ตแก่นักเรียนและประชาชนทั่วไป

หลังจากที่คณะผู้วิจัยได้เข้าร่วมประชุมกับสหกรณ์การเกษตรจำนวน 10 สหกรณ์ ที่เป็นสมาชิกของชุมชนฯ เป็นระยะเวลา 5 เดือน (ระหว่าง ก.พ. 49- ก.ค. 49) ได้พยายามหนุนเสริมด้วยการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจในวิถี การทำธุรกิจของสหกรณ์ และกระตุ้นให้เกิดความคิดที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาของชุมชนสหกรณ์ในลักษณะของ เครือข่ายร่วมคิดและร่วมทำธุรกิจ ให้ชุมชนฯตระหนักถึงภารกิจที่ควรมุ่งให้บริการแก่สหกรณ์สมาชิก ไม่ใช่พยายามที่ จะแสวงหากำไรจากบุคคลทั่วไปดังที่ชุมชนฯดำเนินอยู่ ซึ่งในระยะแรกๆเป็นไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจาก ประสบการณ์ที่ผ่านมาทำให้ผู้นำสหกรณ์หลายคนไม่วางใจซึ่งกันและกัน อีกทั้งมองไม่เห็นประโยชน์ที่สหกรณ์จะ ได้รับจากชุมชนฯ ต่อมาในระยะหลังๆเมื่อคณะผู้วิจัยพยายามเพิ่มขีดความสามารถของผู้นำสหกรณ์ด้วยระบบข้อมูล ทำให้พวกเขาเห็นความสำคัญของข้อมูล โดยคณะนักวิจัยได้รวบรวมข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับการซื้อขายปุ๋ยเคมีของ สหกรณ์การเกษตรทุกแห่งมาให้เป็นตัวอย่าง ตั้งแต่ปริมาณการสั่งซื้อ การกำหนดราคา แหล่งที่ซื้อ ฯลฯ เพื่อให้แต่ ละสหกรณ์ได้เห็นและเปรียบเทียบกัน ซึ่งก็ได้รับความสนใจและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง และเมื่อ ทุกฝ่ายต่างมองเห็นประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน จึงได้ตกลงร่วมกันที่จะกำหนดในวาระ การประชุมครั้งต่อไปว่าให้มีวาระเรื่องการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในด้านการซื้อขายปุ๋ยของสหกรณ์ด้วย

จากการสังเกตการณ์ในครั้งต่อมาของคณะนักวิจัยก็พบว่ามีการเคลื่อนไหวช่วยเหลือกันในกิจกรรมการซื้อปุ๋ยของสหกรณ์มากขึ้น เช่น สหกรณ์ปศุสัตว์ซึ่งเป็นสหกรณ์ขนาดเล็กและเริ่มต้นที่จะทำธุรกิจปุ๋ย สามารถที่จะเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับสหกรณ์อื่นๆ ซึ่งก็ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี ทั้งคำแนะนำแหล่งซื้อ และราคาซื้อขาย หลังจากนั้นในการประชุมครั้งต่อมาพบว่าการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารได้ครอบคลุมถึงสินค้าข่าวสารอีกด้วย

อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในการดำเนินธุรกิจปุ๋ยเคมี และข่าวสาร ระหว่างสหกรณ์ต่างๆ อีกทั้งผู้นำสหกรณ์ต่างๆก็มองเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นหากมีการร่วมมือกันในการสั่งซื้อปุ๋ยและข่าวสารด้วยกัน แต่การจับมือร่วมทำธุรกิจด้วยกันยังไม่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง แต่ผู้นำจากสหกรณ์ทั้งหลายต่างลงความเห็นร่วมกันให้ชุมนุมฯใช้ประโยชน์จากทรัพย์สิน คน และอุปกรณ์เครื่องมือที่มีอยู่สร้างรายได้ เช่นใช้รถบรรทุกสิบล้อออกมารับจ้างขนส่งปุ๋ยให้กับสหกรณ์สมาชิกซึ่งมีความต้องการใช้บริการตลอดทั้งปี และหากกิจกรรมนี้เป็นไปได้ด้วยดีจึงจะเดินหน้าสร้างความร่วมมือในเรื่องอื่นๆกันต่อไป

คณะผู้วิจัยคาดหวังว่าถึงแม้ว่างานวิจัยครั้งนี้จะสิ้นสุดลง แต่การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ต่างๆในรูปของชุมนุมฯน่าที่จะสามารถดำเนินต่อไปได้ ถึงแม้จะเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไปและยังไม่สามารถประเมินผลออกมาเป็นตัวเลขทางเศรษฐกิจที่สหกรณ์และสมาชิกของสหกรณ์จะได้รับก็ตามที่

บทที่ 7

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินงานสร้างเครือข่ายของคณะวิจัยตลอดระยะเวลา 1 ปี สามารถสรุปผลการดำเนินงานและประโยชน์ที่คณะนักวิจัยได้รับ รวมทั้งข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อยอดในอนาคตได้ดังนี้

สรุปผลการดำเนินงาน:

การปฏิบัติงานจริงกับแผนที่วางไว้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ที่มีการออกแบบการดำเนินงานเป็น 2 ระยะ คือระยะที่ 1 ใช้เวลา 4 เดือน (สิงหาคม-พฤศจิกายน 2548) เพื่อศึกษาสถานการณ์และการดำเนินงานของกลุ่มองค์กรในพื้นที่ก่อนที่คณะผู้วิจัยจะดำเนินการสร้างเครือข่าย การทำงานในระยะนี้ส่วนใหญ่เป็นไปตามแผนงานที่กำหนด นอกจากนี้ในส่วนที่ต้องสำรวจคนจนจดทะเบียน ซึ่งต้องใช้เวลามากเกินกว่าที่คาดหมาย เนื่องจากฐานข้อมูลที่มีอยู่มีการจัดเก็บอย่างไม่เป็นระบบ อีกทั้งรายชื่อคนจนจดทะเบียนก็มีจำนวนมาก ทำให้ต้องมาทำต่อเนื่องในระยะที่สองด้วย

ระยะที่ 2 เป็นขั้นตอนการดำเนินงานสร้างเครือข่ายของคณะนักวิจัย ซึ่งตามแผนงานกำหนดใช้เวลา 6 เดือน (ธันวาคม 2548 - กรกฎาคม 2549) ในขั้นตอนนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายเฉพาะสหกรณ์ และกลุ่มองค์กรประชาชน ที่มีความพร้อมจะดูแลกลุ่มของตนเอง และมีศักยภาพที่จะร่วมกิจกรรมกับกลุ่ม/องค์กรอื่นได้ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 206 สหกรณ์/กลุ่มองค์กรประชาชน จากนั้นคณะผู้วิจัยได้จัดเวทีเพื่อพบปะกับผู้นำสหกรณ์และกลุ่มองค์กรที่เป็นเป้าหมายดังกล่าว เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจถึงเป้าหมายของโครงการวิจัยที่จะสร้างเครือข่ายพันธมิตรขึ้นระหว่างสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง การดำเนินงานในขั้นตอนนี้เป็นไปตามแผนงานที่คณะวิจัยกำหนด โดยมีผู้นำสหกรณ์และกลุ่มองค์กรที่เป็นเป้าหมายเข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 117 สหกรณ์/กลุ่ม และแสดงความสนใจจะเข้าร่วมในโครงการฯ จำนวน 75 สหกรณ์/กลุ่ม

ตามแผนงานต่อไปนั้นคณะผู้วิจัยจะต้องกระจายตัวกันเข้าเยี่ยมสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ เพื่อศึกษาว่าแต่ละแห่งมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและมีแผนการดำเนินงานของกลุ่มหรือไม่ และเมื่อพบว่าสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรใดไม่เคยมีการศึกษาและวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มมาก่อน คณะผู้วิจัยก็จะร่วมกับผู้นำสหกรณ์และกลุ่ม/องค์กรนั้นๆ ในการวิเคราะห์หาจุดอ่อนจุดแข็งของกลุ่ม ดูโอกาสและอุปสรรคในการดำเนินงาน และจัดทำกรอบทิศทางการทำงานของกลุ่มขึ้น อย่างไรก็ตามเนื่องจากจำนวนสหกรณ์/กลุ่มองค์กรที่ได้แจ้งความเข้าร่วมโครงการมีจำนวนมาก คณะผู้วิจัยไม่สามารถจะลงไปช่วยศึกษาและจัดทำกรอบทิศทางได้ครบถ้วนตามแผนที่กำหนดเนื่องจากต้องใช้เวลามาก จึงได้ดำเนินงานในขั้นตอนนี้ไปหลังจากที่เห็นว่าสหกรณ์/กลุ่มองค์กรที่สนใจจำนวนหนึ่ง ทราบถึงทิศทางการทำงานของตนแล้ว

ขั้นตอนต่อมาเมื่อคณะผู้วิจัยได้จัดเวทีรวมเพื่อระดมความคิดเห็นของจากทุกกลุ่ม โดยให้ผู้นำ/ตัวแทนจากแต่ละกลุ่มได้นำเสนอจุดอ่อน-จุดแข็งของกลุ่มตนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันและหาแนวทางที่จะร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในขั้นนี้ก็คือ มีผู้นำกลุ่มอยู่ 6 กลุ่มที่มีความสนใจและต้องการสร้าง “เครือข่ายผู้ผลิตและผู้แปรรูปกล้วยน้ำว้าพันธุ์มะลิอ่อน” อย่างไรก็ตามเครือข่ายนี้ไม่สามารถจะดำเนินงานได้เป็นผลสำเร็จ เนื่องจากพบว่ามีความซ้อนทับโครงการที่ภาครัฐโดยสำนักงานเกษตรจังหวัดอ่างทอง กำลังดำเนินงานอยู่และไม่สามารถจะผนวกให้เป็นโครงการเดียวกันได้

เมื่อการสร้างเครือข่ายไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ คณะผู้วิจัยจึงได้มีการปรับแผนงานใหม่ โดยหารือกันว่าในช่วงเวลาที่เหลือควรที่จะเสริมหนุนเครือข่ายเดิมที่มีอยู่แล้วให้มีความเข้มแข็งขึ้น โดยได้เลือกเครือข่ายของชุมชนสหกรณ์การเกษตรจังหวัดอ่างทอง เป็นเครือข่ายเป้าหมายต่อไป และได้ดำเนินการเสริมหนุนจนสิ้นสุดระยะดำเนินงานโครงการฯ คาดหมายว่าเครือข่ายของชุมชนฯจะสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพดีขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากสามารถสังเกตเห็นผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มีการร่วมหารือแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างสหกรณ์สมาชิกของเครือข่ายมากขึ้น มีความไว้วางใจกันมากขึ้น ถึงแม้การเปลี่ยนแปลงนี้จะเป็นอย่างค่อยเป็นค่อยไปและยังไม่สามารถประเมินผลออกมาเป็นตัวเลขทางเศรษฐกิจที่สหกรณ์และสมาชิกของสหกรณ์จะได้รับก็ตามที่

ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น

ตลอดระยะเวลาปฏิบัติงานวิจัยครั้งนี้ พบปัญหา/อุปสรรคจากทั้งสภาพแวดล้อม และจากทีมงานวิจัย สรุปที่สำคัญได้ดังนี้

- 1) ผู้นำซึ่งเป็นตัวแทนของสหกรณ์/กลุ่มที่เข้าร่วมหารือเพื่อสร้างเครือข่ายแต่ละครั้ง มีการสลับเปลี่ยนคนอยู่เสมอ ทำให้ขาดความต่อเนื่อง
- 2) สหกรณ์/กลุ่มองค์กรที่คณะผู้วิจัยกำหนดเป็นกลุ่มเป้าหมาย ล้วนแต่เป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งในระดับหนึ่งที่มีความสามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ ทำให้มีความแข็งตัวที่จะร่วมมือกัน การดำเนินงานในขั้นตอนอื่นๆจึงมีความยากลำบากขึ้น
- 3) นโยบายของรัฐที่มุ่งงบประมาณและความช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแก่ผู้มีรายได้น้อยในช่วงเวลาที่ผ่านมา ทำให้เกิดกระแสการ “ให้เปล่า” สร้างความคึกคักขึ้นที่ชาวบ้านจะรอคอยความช่วยเหลือมากกว่าที่คิดอยากพึ่งพาตนเอง การสร้างสำนึกให้พวกเขาเห็นคุณค่าของการพึ่งพาตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกันจึงเป็นไปอย่างยากลำบาก
- 4) มีหน่วยงานภาครัฐจำนวนมาก ทั้งที่อยู่ในพื้นที่และจากส่วนกลาง รวมทั้งสถาบันการศึกษา ได้นำร่องให้การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายในพื้นที่มาก่อนหน้าที่โครงการวิจัยจะเริ่ม โดยที่ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การสร้างเครือข่ายอย่างเป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็น เครือข่ายโอบอปป เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน เครือข่ายกลุ่มสตรี ฯลฯ มีการเรียกประชุมผู้นำบ่อยครั้ง จนเกิดความอึดอัดและผู้นำบางส่วนเกิดทัศนคติไม่ดีต่อการสร้างเครือข่ายทำให้พวกเขาเสียเวลา
- 5) ทีมงานวิจัยที่อยู่ในพื้นที่ในบางคน เปลี่ยนแปลงหน้าที่ความรับผิดชอบในงานประจำที่ทำอยู่เดิม ทำให้การประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆมีอุปสรรคอยู่บ้าง

6) เนื่องจากข้อจำกัดในด้านเวลาของงานวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ขั้นตอนการร่วมมือกันระหว่างทีมนักวิจัยกับสมาชิกของกลุ่ม/องค์กร ในการจัดทำรอบทิศทาง การดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ต้องทำกันอย่างรีบเร่งและทำไม่ได้ไม่ครอบคลุมกลุ่มที่เป็นเป้าหมายทั้งหมด การกระจายตัวกันลงพื้นที่ของทีมนักวิจัยมีอุปสรรคในด้านเวลาของทีมนักวิจัยที่เป็นข้าราชการ และเมื่อเสริมทีมงานที่เป็นพัฒนาการที่ดูแลในแต่ละพื้นที่ ก็พบอุปสรรคในด้านทักษะการจัดทำรอบทิศทาง

ประโยชน์ที่คณะนักวิจัยได้รับ

- 1) นักวิจัยในทีมซึ่งมาจากหลายหน่วยงานได้เรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกัน ได้แลกเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำงานระหว่างกัน โดยเฉพาะระหว่างนักวิจัยที่เป็นนักวิชาการและนักวิจัยที่ปฏิบัติงานในพื้นที่
- 2) นักวิจัยได้รับประสบการณ์ตรงจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการซึ่งต้องดำเนินงานในลักษณะเข้าคลุกคลีและเรียนรู้สถานการณ์จริง ทำให้มองเห็นประเด็นปัญหาในพื้นที่ลึกซึ้งชัดเจนขึ้น
- 3) ได้รู้จัก ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งแนวคิดและประสบการณ์จากนักวิจัยคนอื่นๆ ที่อยู่ในเครือข่าย รวมทั้งจากทีมประสานงานกลาง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงกระบวนการวิจัย

- 1) การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมเครือข่ายไม่ควรเลือกเฉพาะกลุ่มที่มีความเข้มแข็งแล้วเท่านั้น เพราะความแข็งตัวที่จะร่วมมือกันมีสูง
- 2) ควรเพิ่มจำนวนนักวิจัยในพื้นที่จากหน่วยงานท้องถิ่นอื่นๆ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล เข้าร่วมทีมงานให้มากขึ้นนอกเหนือจากนักวิจัยที่เป็นข้าราชการซึ่งมักมีข้อจำกัดในด้านเวลา
- 3) การเพิ่มขีดความสามารถของผู้นำกลุ่ม/องค์กรด้วยระบบข้อมูล การสร้างให้พวกเขามีทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดแผนการพัฒนาเครือข่ายได้ด้วยตัวเองนั้น ต้องการทั้งเวลาและการดำเนินการอย่างที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องด้วยความอดทน ดังนั้นการคัดเลือกทีมงานที่มีความมุ่งมั่นและมีความเชื่อในศักยภาพของชาวบ้านและผู้นำกลุ่มว่าสามารถจะพัฒนาตนเองได้จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ อีกทั้งไม่ควรคาดหวังผลในระยะสั้น เพราะเมื่อไม่เห็นผลจะสร้างความท้อถอยให้แก่ทีมงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการต่อยอดโครงการวิจัยในอนาคต

- 1) ท่วมกลางนโยบายของรัฐที่ได้สร้างพฤติกรรมการรอคอยความช่วยเหลือให้แก่สหกรณ์/กลุ่มองค์กรต่างๆ อย่างที่เป็นอยู่ในเวลานี้ การสร้างสำนึกให้พวกเขาเห็นคุณค่าของการพึ่งพาตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและ

กันจึงต้องอาศัยทีมงานที่มีความเข้าใจ อุตสาหะและไม่ทอดทิ้ง นอกจากนี้ยังต้องใช้เวลาและ ทำอย่าง ต่อเนื่อง ไม่ควรมีเงื่อนไขของเวลาเป็นตัวกำหนด และควรขยายกลุ่มเป้าหมายไปยังกลุ่มเยาวชนในพื้นที่

- 2) การให้การส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐต่างๆไม่ควรมีลักษณะเหมือนกับเป็นการแข่งขันประชาชนในพื้นที่อย่างที่เป็นอยู่ ควรมีการศึกษาเพื่อหาทางบูรณาการ การใช้งบประมาณเพื่อการส่งเสริมให้เกิด เครือข่ายของหน่วยงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
- 3) นอกจากมุ่งสร้างเครือข่ายใหม่ให้เกิดขึ้นแล้ว ควรให้ความสนใจเครือข่ายเดิมที่มีอยู่แล้วแต่ยังมีความอ่อนแอและต้องการการหนุนเสริมในด้านต่างๆ ทั้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์และปัจจัยแวดล้อมต่างๆเพื่อให้ เครือข่ายเหล่านั้นสามารถดำเนินงานสร้างประโยชน์ให้กับสมาชิกของเครือข่ายได้อย่างเต็มที่

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย “ประกาศสำนักทะเบียนกลาง เรื่อง จำนวนประชากรที่ราชอาณาจักร”

(Online: <http://www.borathailand.org>)

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อ่างทอง. รายงานฐานะการเงินของสหกรณ์ ประจำปีงบประมาณ 2545, 2546

และ 2547

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอ่างทอง. รายงานสรุป 3 ปี กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดอ่างทอง. 2547.

----- ผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จังหวัดอ่างทอง. 2545.

สำนักงานจังหวัดอ่างทอง. แผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2548-2551) จังหวัดอ่างทอง.